

Artykuły zgodne
ze standardem WCAG 2.0
na www.een.org.pl

5 (208) 2021
www.een.org.pl

BIULETYN EURO INFO

ISSN 2544-4719

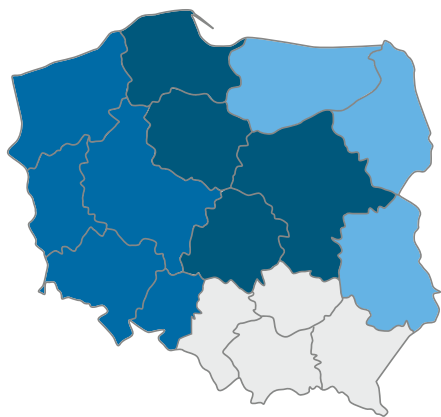
OGRANICZENIA W UŻYTKOWANIU JEDNORAZOWYCH WYROBÓW PLASTIKOWYCH

DOFINANSOWANIE KOSZTÓW KSZTAŁCENIA MŁODOCIANEGO PRACOWNIKA

CHATBOTY W KONTEKŚCIE OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH

Konsorcja realizujące projekt Enterprise Europe Network w Polsce

Enterprise Europe Network
– Central Poland

Enterprise Europe Network
– East Poland

Enterprise Europe Network
– West Poland

Enterprise Europe Network
– South Poland

Konsorcjum: Enterprise Europe Network–Central Poland

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

ul. Pańska 81/83, 00-834 Warszawa
tel. (22) 432 71 02
www.een.org.pl

Instytut Mechanizacji Budownictwa i Górnictwa Skalnego

ul. Racjonalizacji 6/8, 02-673 Warszawa
tel. (22) 847 53 68
www.een-centralpoland.eu

Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości

ul. Piotrkowska 86, 90-103 Łódź
tel. (42) 630 36 67
www.frp.lodz.pl

Stowarzyszenie „Wolna Przedsiębiorczość”

ul. Piekarnicza 12A
80-126 Gdańsk
tel. 58 350 51 40
www.een.pomorskie.pl

Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego SA

ul. Włocławska 167, 87-100 Toruń
tel. (56) 699 54 80-83
www.een.tarr.org.pl

Uniwersytet Warszawski DELab

ul. Dobra 56/66, 00-312 Warszawa
tel. (22) 55 27 606
www.delab.uw.edu.pl/een/

Konsorcjum: Enterprise Europe Network–East Poland

Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego

ul. Starobojarska 15, 15-073 Białystok
tel. (85) 740 86 83
www.pfrr.pl, www.een-polskawschodnia.pl,
www.een.pfrr.pl

Centrum Innowacji i Transferu Technologii, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ul. Prawocheńskiego 9, 10-720 Olsztyn
tel. (89) 523 39 00
www.uwm.edu.pl, www.een-polskawschodnia.pl,
www.uwm.edu.pl/een

Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego SA w Olsztynie

ul. Jagiellońska 91a, 10-356 Olsztyn
tel. (89) 512 24 05
www.een.wmarr.olsztyn.pl,
www.een-polskawschodnia.pl

Centrum Innowacji i Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej

ul. Nadbystrzycka 38H, 20-618 Lublin
tel. (81) 538 42 70
<http://lctt.pollub.pl>,
www.een-polskawschodnia.pl,
www.citt.pollub.pl

Lubelska Fundacja Rozwoju

Rynek 7, 20-111 Lublin
tel. (81) 528 53 11-12-31
www.lfr.lublin.pl,
www.een-polskawschodnia.pl

Park Naukowo-Technologiczny Polska Wschód w Suwałkach Sp. z o.o.

ul. Innowacyjna 1, 16-400 Suwałki
tel. (87) 564 22 24-25
www.park.suwalki.pl,
www.een-polskawschodnia.pl

Konsorcjum: Enterprise Europe Network–South Poland

Centrum Transferu Technologii, Politechnika Krakowska

ul. Warszawska 24, 31-155 Kraków
tel. (12) 628 28 45
www.transfer.edu.pl

Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie

ul. Floriańska 3, 31-019 Kraków
(12) 428 92 55
www.iph.krakow.pl

Górnośląska Agencja Przedsiębiorczości i Rozwoju sp. z o.o.

ul. Wincentego Pola 16, 44-100 Gliwice
tel. (32) 339 31 10
www.gapr.pl

Fundusz Górnośląski SA Oddział w Katowicach

ul. Powstańców 17, 40-039 Katowice
tel. 32 72 85 828
www.enterprise.fgsa.pl

Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o.

ul. Studencka 1, 25-323 Kielce
tel. (41) 343 29 10
www.it.kielce.pl

Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa

ul. Sienkiewicza 53, 25-002 Kielce
tel. (41) 368 02 78
www.siph.com.pl

Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego SA

ul. Szopena 51, 35-959 Rzeszów
tel. (17) 867 62 34
www.rarr.rzeszow.pl

Stowarzyszenie Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego Dolina Lotnicza

ul. Szopena 51, 35-959 Rzeszów
tel. (17) 850 19 35
www.dolinalotnicza.pl

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania

ul. mjr. H. Sucharskiego 2, 35-225 Rzeszów
tel. (17) 852 49 75
www.een.wsiz.pl

Konsorcjum: Enterprise Europe Network–West Poland

Wrocławskie Centrum Transferu Technologii, Politechnika Wrocławska

ul. Smoluchowskiego 48, 50-372 Wrocław
tel. (71) 320 33 18
www.wctt.pwr.edu.pl

Poznański Park Naukowo-Technologiczny Fundacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza

ul. Rubież 46, 61-612 Poznań
tel. (+48) 61 827 97 46
www.ppnt.poznan.pl

Agencja Rozwoju Regionalnego SA w Koninie

ul. Zakładowa 4, 62-510 Konin
tel. (+48) 63 245 30 95
www.arrkonin.org.pl

Centrum Przedsiębiorczości i Transferu Technologii Uniwersytetu Zielonogórskiego

ul. Syrkiewicza 6, 66-002 Nowy Kiszelin
tel. (+48) 504 070 281
www.cptt.uz.zgora.pl

Fundacja Kaliski Inkubator Przedsiębiorczości

ul. Częstochowska 25, 62-800 Kalisz
tel. (+48) 62 765 60 58
www.kip.kalisz.pl

Dolnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego SA

ul. Szczawieńska 2, 58-310 Szczawno-Zdrój
tel. (+48) 74 648 04 50
www.darr.pl

Stowarzyszenie „Promocja Przedsiębiorczości” w Opolu

ul. Damrota 4, 45-064 Opole
tel. (+48) 77 456 56 00
www.een.opole.pl

Regionalne Centrum Innowacji i Transferu Technologii

ul. Jagiellońska 20-21, 70-363 Szczecin
tel. (+48) 91 449 41 09
www.innowacje.zut.edu.pl

Zachodniopomorskie Stowarzyszenie Rozwoju Gospodarczego – Szczecińskie Centrum Przedsiębiorczości

ul. Kolumba 86, 70-035 Szczecin
tel. (+48) 91 433 02 20
www.zsrg.szczecin.pl/een/

Drodzy Czytelnicy,

trwają prace legislacyjne nad implementacją tzw. dyrektywy plastikowej. Unijny akt prawny bierze sobie za cel ograniczenie zużycia jednorazowych przedmiotów z tworzyw sztucznych i zwiększenie roli recyklingu. Jest to niezmiernie ważna inicjatywa, gdyż, jak można dowiedzieć się na stronie Komisji Europejskiej, ponad 80% odpadów zanieczyszczających morza i plaże w UE i na całym świecie to tworzywa sztuczne. Powstające z nich mikrocząsteczki plastiku dostają się do organizmów gatunków morskich, a także do organizmu człowieka. Ma się to zmienić, dzięki realizacji celów wyznaczonych przez unijnego prawodawcę. Z czym w związku z tym muszą się liczyć zarówno przedsiębiorcy, jak i konsumenci? O tym możemy przeczytać w artykule pt. „Ograniczenia w użytkowaniu jednorazowych wyrobów plastikowych w realiach polskich”.

W bieżącym numerze poruszamy także zagadnienia związane z dofinansowaniem kształcenia się młodzieży w zakładzie pracy. Kto i na jakich warunkach może ubiegać się o takie wsparcie? Dowiemy się tego z lektury tekstu pt. „Dofinansowanie kosztów kształcenia młodocianego pracownika”.

Zapraszamy także do zapoznania się z najnowszymi ofertami współpracy zagranicznej pochodzącymi z bazy POD (*Partnership Opportunities Database*), prowadzonej przez Komisję Europejską i udostępnianej ośrodkom Enterprise Europe Network.

Z wyrazami szacunku
zespół redakcyjny
Biuletynu Euro Info

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych oraz zastrzega sobie prawo do ich zmiany i redagowania. Uwagi i komentarze prosimy kierować na adres: biuletyn_ei@parp.gov.pl.

Wszystkie teksty zawarte w Biuletynie Euro Info mogą być przedrukowane wyłącznie po uzyskaniu zgody redakcji. Zainteresowanych prenumeratą prosimy o kontakt z najbliższym ośrodkiem Enterprise Europe Network.

Biuletyn Euro Info, wydawany przez ośrodek Enterprise Europe Network przy Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, jest współfinansowany przez Komisję Europejską ze środków pochodzących z programu COSME na lata 2014–2020 oraz przez Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii w ramach programu pn. „Udział Polski w programie na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (COSME) oraz w instrumentach finansowych programów UE wspierających konkurencyjność przedsiębiorstw w latach 2015–2021”.

Komisja Europejska lub osoby występujące w jej imieniu nie są odpowiedzialne za informacje przedstawione w publikacji. Poglądy wyrażone w publikacji są poglądami Autorów i nie muszą pokrywać się z działaniami Komisji Europejskiej.

Spis treści

- 4 | **Akademia PARP**
Cyfrowy dylemat Europy

- 7 | **Sztuczna inteligencja**
Sztuczna inteligencja (AI) w kontekście automatyzacji sektora finansowego

- 12 | **Zatrudnienie**
Zezwolenie na pobyt i pracę cudzoziemca

- 18 | **Zatrudnienie**
Dofinansowanie kosztów kształcenia młodocianego pracownika

- 22 | **Ochrona środowiska**
Ograniczenia w użytkowaniu jednorazowych wyrobów plastikowych w realiach polskich

- 27 | **Ochrona danych osobowych**
Wykorzystywanie chatbotów w kontekście ochrony danych osobowych

- 31 | **Oferty współpracy**

Redaktor naczelny: Paweł Sikorski
Zespół: Aleksandra Wolska, Agata Kudelska, Eryk Rutkowski
Korekta: Pracownia C&C Sp. z o.o.
Adres redakcji: Enterprise Europe Network przy PARP
ul. Pańska 81/83, 00-834 Warszawa
Telefon: 22 432 71 02

Skład, druk i dystrybucja: Pracownia C&C Sp. z o.o.
www.ccp.com.pl
Zdjęcia: AdobeStock
Nakład: 1400 egz.

Cyfrowy dylemat Europy

Jak zwiększyć konkurencyjność UE?

Enterprise Europe Network

Europa jest jednym ze światowych liderów cyfryzacji. Stoi jednak przed olbrzymim dylematem. Jak się cyfryzować, aby jednocześnie zwiększyć konkurencyjność względem pozostałych regionów świata, przy równoczesnym wyrównaniu szans rynkowych w obrębie samej UE? Problem Europy polega na tym, że w tych obszarach cyfryzacji, gdzie jest liderem, jej wpływ na niwelowanie różnic ekonomicznych i społecznych jest najmniejszy – dalej utrwała podział na bogate i biedne regiony, a *know-how* dający przewagę konkurencyjną koncentrowany jest głównie w dużych przedsiębiorstwach. Jak temu zaradzić zastanawiają się eksperci Banku Światowego w publikacji „Europe 4.0. Addressing the digital dilemma”.

Cyfryzacja wdrożona w odpowiedni sposób może przyczynić się do zwiększenia konkurencyjności UE na rynku

globalnym, wyrównania szans rynkowych i społecznych oraz zniwelowania różnic pomiędzy lepiej a słabiej rozwiniętymi regionami. W pesymistycznym scenariuszu, co można było zaobserwować podczas pandemii COVID-19, cyfryzacja jeszcze bardziej utrwali istniejące dotychczas podziały. Firmy zacofane pod względem wykorzystania technologii i narzędzi cyfrowych okazały się dużo mniej odporne na kryzys, jednocześnie straciły możliwość wykorzystania nowych szans rynkowych.

Ze skutkami pandemii zdecydowanie lepiej poradziły sobie przedsiębiorstwa, które wdrożyły cyfrowe technologie. W obliczu obostrzeń, w miarę gładko przeszły na tryb pracy zdalnej, inteligentne fabryki mogły pracować dalej, a druk 3D pozwolił wyprodukować komponenty niedostępne ze względu na przerwanie łańcuchów dostaw – wskazują autorzy publikacji.

Za przykład wykorzystania nowych szans biznesowych stworzonych przez pandemię, autorzy wskazują m.in. Polskę, gdzie w kwietniu 2020 roku sprzedaż e-commerce wzrosła o 200 procent w porównaniu do analogicznego okresu w roku poprzednim. Szansy takiego wzrostu pozbawione były jednak regiony z niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturą IT, gdzie brak dostępu do rozwiązań cyfrowych odcina drogę do uczestniczenia w rynku na szeroką skalę i ogranicza możliwości rozwoju.

Zresztą nie zawsze winna jest tutaj sama infrastruktura. Dają również znać o sobie różnice kulturowe oraz style życia i brak podstawowych umiejętności cyfrowych. Na przykład dostęp do szerokopasmowego internetu mają już 69 procent wszystkich gospodarstw domowych w UE. W wielu regionach odsetek ten jest jeszcze wyższy i sięga ponad 90 procent. Nie wszędzie

jednak przekłada się to na zwiększone korzystanie z cyfrowych usług przez lokalne społeczności – w niektórych regionach Włoch, Portugalii czy Hiszpanii ledwo 1/3 populacji robi zakupy online. Co więcej ponad 30 procent mieszkańców Grecji, Chorwacji, Rumunii oraz Bułgarii to cyfrowi „analfabeci” nieposiadający nawet najprostszych cyfrowych kompetencji. Dla odmiany w Niemczech, Belgii, Wielkiej Brytanii czy Skandynawii przez internet regularnie kupuje 3/4 ludności.

Potrójny cel UE i trzy technologie, które pozwolą go osiągnąć

Ze względu na sposób wykorzystania i siłę oddziaływania cyfrowych technologii w Przemysle 4.0, autorzy publikacji podzielili je na trzy główne kategorie: **systemy transakcyjne** (*transactional technologies*), **technologie informatyczne** (*informational technologies*) oraz **automatyzacja produkcji** (*operational technologies*). Każda z tych technologii w zupełnie inny sposób, a już na pewno z różną siłą, wpływa na życie społeczno-ekonomiczne, a tym samym realizację **potrójnego celu Unii Europejskiej** (*EU triple objective*), jakim jest **konkurencyjność** (*competitiveness*), **wyrównanie szans rynkowych/włączenie rynkowe** (*market inclusion*) oraz **niwelowanie różnic rozwoju pomiędzy regionami** (*geographical convergence*).

Systemy transakcyjne łączą popyt z podażą, czyli sprzedających z kupującymi, i umożliwiają handel na szeroką skalę. Możemy do nich zaliczyć przede wszystkim platformy e-commerce B2B, B2C oraz wszelkie technologie wspierające, które ułatwiają przeprowadzanie transakcji oraz nawiązywanie relacji biznesowych. Technologie te zapewniają dostęp do szerokiego rynku przedsiębiorcom z prowincji oraz słabiej rozwiniętych regionów, gdzie podaż na określone dobra czy usługi jest ograniczona – bez niej firma nie miałaby tam szans na rozwój. Jest to jedyna technologia, spośród powyżej wymienionych, która jednocześnie **przyczynia się do osiągnięcia wszystkich trzech**

celów UE – konkurencyjności, włączenia rynkowego i konwergencji geograficznej.

Średnio – zarówno w państwach UE28, jak i w Stanach Zjednoczonych – firmy, które korzystają z platform transakcyjnych, są bardziej produktywne od tych, które tego nie robią. Im większy jest stopień cyfryzacji MŚP w danym kraju, tym bardziej przybliżają się one wydajnością do dużych firm. O ile na Litwie, gdzie połowa małych i średnich firm sprzedaje online, produktywność w dużych firmach jest dwa razy wyższa, o tyle w Estonii **wydajność pracy w MŚP i dużych firmach jest zbliżona** – tam jednak podmiotów MŚP sprzedających online jest już 70 procent. Za wzrost wydajności odpowiedzialne są platformy sprzedażowe, które redukują MŚP koszty stałe związane z wejściem na nowe rynki i dotarciem do odbiorców. Systemy transakcyjne mają też pozytywny wpływ na wzrost zatrudnienia. Spośród wszystkich firm, które wykorzystują tego typu narzędzia do prowadzenia biznesu, 60 procent w ciągu ostatnich trzech lat zwiększyło zatrudnienie.

Technologie informatyczne (przetwarzanie oraz przechowywanie danych) mają mniejszą siłę oddziaływania od technologii transakcyjnych, ponieważ ich wpływ na tzw. konwergencję geograficzną jest niewielki. Oprogramowanie ERP (Enterprise Resource Planning) czy Chmura Obliczeniowa pomagają MŚP w zwiększeniu wydajności i zmniejszeniu kosztów, jednak z wielu względów (zarówno finansowych, jak i braku kompetencji do ich obsługi) bardzo rzadko są wykorzystywane w mniejszych firmach. Podsumowując: technologie te pozwalają osiągnąć dwa z trzech celów – konkurencyjność oraz włączenie rynkowe.

Technologią o najmniejszej sile oddziaływania jest szeroko rozumiana **automatyzacja produkcji** (m.in. robotyka oraz druk 3D), której głównym celem jest zmniejszenie kosztów pracy przedsiębiorstwa. Automatyzacja sama w sobie ani nie umożliwia włączenia rynkowego, ani też niwelowania różnic w rozwoju na płaszczynie geograficznej. Zwiększa konkurencyjność i wydajność, ale jednocześnie dąży do redukcji zatrudnienia. Co więcej jest ona domeną dużych firm o międzynarodowej czy

globalnej skali działania, a jej koncentracja ma miejsce w wysoce rozwiniętych regionach i w dużych miastach.

Europa 4.0 – jak ją stworzyć?

Cyfrowy dylemat Europy polega na tym, że te technologie, w których wykorzystaniu oraz produkcji jest jednym z globalnych liderów, czyli szeroko rozumiana automatyzacja produkcji, mają najmniejszą siłę oddziaływania i same w sobie nie przyczynią się do zbudowania konkurencyjnej i jednocześnie inkluzywniej, zrównoważonej pod względem rozwoju Europy. Jednym słowem europejscy giganci to firmy oparte na sprawdzonych i tradycyjnych modelach biznesowych, które można określić mianem liderów w „starym stylu”.

W przypadku dwóch pozostałych technologii, które mają odgrywać kluczową rolę w transformacji Europy – systemów transakcyjnych oraz IT – firmy ze Starego Kontynentu na płaszczynie globalnej odgrywają stosunkowo marginalną rolę. Jedyną europejską firmą, która plasuje się w czołówce, jest niemiecki SAP zajmujący miejsce poza czołową dziesiątką (pozycja 12). Dominują tu amerykańscy oraz azjatyccy potentaci: m.in. Facebook, Alibaba, Microsoft, Apple oraz Amazon. Firmy, których działalność jest oparta na nowych modelach biznesowych i algorytmach sztucznej inteligencji, mają dużo większą marżę zysku niż przedsiębiorstwa typowo produkcyjne. O ile u tych pierwszych wynosi ona od kilkunastu do nawet kilkudziesięciu procent, o tyle w przypadku tych drugich nie przekracza maksymalnie kilkunastu procent.

Aby zaradzić temu „cyfrowemu dylematowi”, autorzy raportu stworzyli koncepcję Europy 4.0, czyli takiej, która będzie potrafiła wykorzystać potencjał wszystkich trzech technologii do tego, by osiągnąć wspomniany wyżej potrójny cel UE. Ekspertki wskazują na potrzebę stworzenia spójnej polityki, która z jednej strony wzmocniłaby konkurencyjność technologii mających pozytywny wpływ na włączenie społeczne i niwelowanie różnic rozwoju poszczególnych regionów, z drugiej

W Europie jest ich około pięćdziesięciu – wliczając w to jednorożce z Wielkiej Brytanii.

Przyczyn tego stanu można m.in. upatrywać w tym, że europejskie fundusze Venture Capital skupiają się głównie na wspieraniu fazy załóżkowej (*seed fund*) przedsięwzięcia, a nie na fazie wzrostu i skalowania. Wynika to głównie z szeroko dostępnego w Europie wsparcia publicznego dla startupów na wczesnym etapie rozwoju. Niestety niedostateczne wsparcie przeznaczone na fazę wzrostu sprawia, że startupy udają się po kapitał do inwestorów spoza Europy.

Jeśli chodzi o finansowanie prac badawczo-rozwojowych przez przedsiębiorstwa z Europy, to w ujęciu kwotowym więcej od nich wydają tylko firmy amerykańskie (300 mld euro w EU wobec 500 mld euro w USA). Jednak już w procentowej relacji tych wydatków do PKB (2 proc.) Europa pozostaje w tyle na tle swoich najważniejszych konkurentów – Stanów Zjednoczonych, Chin, Japonii oraz Korei (odpowiednio 3 proc., 2,1 proc., 3,2 proc. oraz 4,5 proc. PKB). Ważne jest też źródło finansowania prac B+R. W odróżnieniu od konkurentów w Europie tego typu prace finansowane są w największym stopniu ze środków publicznych, około 1/3, podczas gdy w Stanach Zjednoczonych jest to 1/4, a w Chinach 1/5.

Kluczowe dla Europy w najbliższych latach będzie też budowanie kompetencji przyszłości u pracowników. Ekspertiści są zgodni, że w coraz większym stopniu będzie rosło zapotrzebowanie na umiejętności analityczne i twórcze, a także będzie w przypadku zadań przewidywalnych i powtarzalnych, które mogą być wykonywane w coraz większym stopniu przez maszyny oraz algorytmy sztucznej inteligencji. Kluczowe będzie też opanowanie umiejętności cyfrowych, zwłaszcza w mniejszych i zacofanych regionach. Autorzy wskazują również, że w ciągu najbliższych kilku lat znacząco zwiększy się zapotrzebowanie na wysoko wykwalifikowanych pracowników cyfrowych, którzy będą zdolni do tworzenia platform nowej generacji.

strony zaś zapewniłaby szerszy dostęp MŚP do technologii skoncentrowanych obecnie w dużych firmach. Aby to osiągnąć, potrzebne są jednak reformy i odpowiednie inwestycje, które pozwoliłyby:

- wdrożyć na szeroką skalę jednolity rynek cyfrowy oraz dostosować do niego infrastrukturę, kompetencje pracowników oraz procesy logistyczne;
- w odpowiedni sposób wykorzystywać dane do celów komercyjnych oraz wyjść naprzeciw wyzwaniom rzuconym przez sztuczną inteligencję i zrównoważyć potrzebę konkurencyjności z włączeniem społecznym;
- wdrożyć na szeroką skalę technologie cyfrowe w MŚP oraz w przedsiębiorstwach z zacofanych regionów, aby te mogły nadrobić braki związane z cyfryzacją i być bardziej elastycznymi w obliczu przyszłych kryzysów.

W perspektywie finansowej UE na lata 2021–2027 Komisja Europejska planuje przeznaczyć 373 miliardy euro na politykę spójności, a gros z tych środków zostanie przekazane na rozwój innowacji, wsparcie cyfrowych kompetencji i w ogóle cyfrowej gospodarki, w tym MŚP, które stanowią 99,8 procent unijnych przedsiębiorstw. W dużej mierze środki zostaną rozdysponowane za pośrednictwem Europejskich Funduszy Rozwoju Regionalnego. Oprócz tego Komisja przeznaczy cztery miliardy euro na dalszy rozwój Jednolitego Rynku. Dodatkowe dwa miliardy MŚP

otrzymają za pośrednictwem funduszu InvestEU.

Za mało europejskich „jednorożców”

Aktualne dane pokazują, że Europa ma do nadrobienia zaległości na wielu płaszczyznach – począwszy od wzmocnienia ekosystemów startupowych, a skończywszy na zwiększeniu nakładów na B+R w stosunku do PKB oraz większego zaangażowania kapitału prywatnego. W Europie jest stosunkowo mało „jednorożców” (tzw. *unicorns*), czyli startupów z wyceną przekraczającą miliard dolarów. Jednorożce są o tyle istotnym papierkiem lakmusowym, że wskazują kierunek, z którego pochodzą aktualnie najważniejsze i dające się komercjalizować na szeroką skalę innowacyjne pomysły biznesowe. Pokazują również, które ekosystemy startupowe są zdolne do tworzenia tego typu przedsięwzięć.

Europejskie jednorożce są głównie skoncentrowane w Niemczech oraz w Wielkiej Brytanii (która nie jest już członkiem Wspólnoty). Jednak zarówno pod względem ich liczby, jak i przychodów, firmy te są przyćmione przez swoich odpowiedników ze Stanów oraz Chin (łącznie ponad trzysta podmiotów z przychodami nieco ponad bilion euro).

Sztuczna inteligencja (AI) w kontekście automatyzacji sektora finansowego

Projekt rozporządzenia UE

Michał Nowakowski

W drugiej połowie kwietnia 2021 r. Komisja Europejska (KE) opublikowała bardzo ważny projekt rozporządzenia ustanawiającego zharmonizowane zasady dla sztucznej inteligencji (dalej: Projekt)¹. Choć jest to jedynie pierwsza iteracja, to uwzględnia większość postulatów i założeń instytucji oraz organów unijnych publikowanych w ostatnim roku w kontekście sztucznej inteligencji (ang. Artificial Intelligence – AI), m.in. w Białej Księdze² opracowanej również przez KE. Można założyć, że Projekt nie ulegnie istotnej modyfikacji przynajmniej co do fundamentalnych zasad.

Dla kogo Projekt ma znaczenie?

Projekt jest istotny z punktu widzenia sektora finansowego, szczególnie bankowego, bowiem w wielu miejscach odwołuje się do postanowień dyrektywy 2013/36/UE (CRD). Robi to m.in. w zakresie stosowania procedur wewnętrznych na potrzeby tzw. *Conformity assessment*, czyli oceny zgodności, która zostanie omówiona w dalszej części opracowania.

Projektowane rozporządzenie będzie miało istotne znaczenie także dla szeregu podmiotów, które opracowują, sprzedają oraz użytkują systemy oparte na szeroko rozumianej sztucznej inteligencji. Ważne jest też to, że w dokumencie znajdują się konkretne odniesienia do sektora bankowego czy szerzej finansowego, m.in. w zakresie zarządzania i odpowiedzialności za systemy tzw. wysokiego ryzyka. W niniejszym opracowaniu przedstawione zostaną najważniejsze założenia projektu oraz wymogi specyficzne dla sektora finansowego. Poruszone zostaną także wątki dotyczące tzw. AI godnej zaufania (*trustworthy AI*).

Obszary regulowane przez rozporządzenie

Projekt reguluje pięć obszarów tematycznych:

1. zharmonizowane zasady w zakresie użytkowania oraz wprowadzania na rynek systemów sztucznej inteligencji;
2. praktyki zakazane w zakresie AI;
3. specyficzne wymogi w zakresie systemów AI wysokiego ryzyka;
4. zharmonizowane zasady w zakresie przejrzystości dla wybranych systemów AI;
5. zasady monitorowania i nadzoru nad rynkiem sztucznej inteligencji.

Projektowi rozporządzenia towarzyszą także liczne załączniki, które uzupełniają wiele obszarów istotnych dla poszczególnych adresatów.

Należy także pamiętać, że zgodnie z art. 2 Projekt znajduje zastosowanie do:

1. dostawców systemów AI oferujących swoje usługi lub umieszczających takie systemy na terenie Unii, niezależnie od pochodzenia takiego dostawcy (czyli dotyczy to także podmiotów spoza Europejskiego Okręgu Gospodarczego – EOG);
2. użytkowników systemów AI zlokalizowanych na terenie Unii;
3. dostawców i użytkowników systemów AI z siedzibą poza EOG, jeżeli rezultat działania systemu ma miejsce na terenie UE.

Jednocześnie przewidziano też wyłączenia, które jednak nie mają istotnego znaczenia z punktu widzenia sektora finansowego.

Warto w tym miejscu podkreślić, że projektowane rozporządzenie nie powinno wpływać na stosowanie postanowień dyrektywy w sprawie handlu

elektronicznego w odniesieniu do odpowiedzialności usługodawców będących pośrednikami na mocy tej dyrektywy. Ma ona zresztą zostać zastąpiona przez tzw. Digital Services Act³.

Widać więc wyraźnie, że zakres uregulowania projektowanym rozporządzeniem jest bardzo szeroki i ma zapewnić bezpieczeństwo w obszarze wykorzystania sztucznej inteligencji na terytorium Unii Europejskiej.

Definicja

Ważnym zagadnieniem jest definicja systemu sztucznej inteligencji. Ta składa się zasadniczo z dwóch komponentów:

1. definicji zawartej w słowniczku oraz
2. wykazu technik stosowanych w ramach systemów AI.

Definicja ta doznaje modyfikacji w przypadku, gdy mowa jest o systemach tzw. wysokiego ryzyka, o czym w dalszej części opracowania.

Zgodnie z definicją słowniczkową systemem sztucznej inteligencji będzie oprogramowanie utworzone z użyciem jednej lub więcej technik lub podejść określonych w załączniku I do Projektu, które w celu określonym przez człowieka może generować wyniki takie jak treść, przewidywania, rekomendacje czy decyzje wpływające na otoczenie, z którym oprogramowanie wchodzi w interakcję.

Lista metod jest dość szeroka (znajduje się w załączniku I) i obejmuje m.in. metody statystyczne, uczenie maszynowe i głębokie, ale także metody optymalizacyjne. Obecnie Projekt nie przewiduje dodatkowego uprawnienia dla Komisji do dokonywania zmian w tym załączniku.

Konsekwencją przyjęcia tak szerokiej definicji jest pewne ryzyko uznania

określonych rozwiązań (oprogramowania) za systemy sztucznej inteligencji, co w pewnych warunkach może generować dodatkowe obowiązki po stronie dostawców usług, ale i użytkowników. Z punktu widzenia sektora finansowego już sama definicja ma istotne znaczenie. Wiele z modeli, np. modele oceny ryzyka kredytowego, może spełniać przesłanki do uznania za systemy sztucznej inteligencji, co po stronie organizacji może rodzić obowiązki w zakresie dostosowania działalności w tym obszarze do rozwiązań przyjętych w przyszłości w rozporządzeniu.

Z tego względu – co zresztą wynika m.in. z projektu rozporządzenia w sprawie cyfrowej odporności operacyjnej sektora finansowego oraz licznych wytycznych organów regulacyjnych – konieczne będzie dokonanie mapowania wszystkich systemów, które potencjalnie mogą być definiowane jako systemy sztucznej inteligencji, a następnie przypisanie ich do poszczególnych kategorii systemów sztucznej inteligencji.

Kategorie systemów AI

Kategorie systemów to zresztą kolejny istotny element Projektu. Analiza przepisów wskazuje, że wyróżnić można cztery zasadnicze kategorie systemów AI, które będą podlegały określonym reżimom prawnym.

Są to:

1. systemy AI podlegające zakazom określonym w art. 5 (praktyki zakazane);
2. systemy wysokiego ryzyka;
3. systemy podlegające wymogom w zakresie przejrzystości;
4. systemy niepodlegające szczególnym wymogom Projektu.

Zakwalifikowanie systemu do jednej z trzech pierwszych kategorii będzie wiązało się z określonymi wymogami, przy czym najwyższy poziom przypisać należy najmniej precyzyjnie zdefiniowanemu systemom AI, czyli tym, których stosowanie będzie co do zasady zakazane. W drugiej kolejności będą to systemy wysokiego ryzyka, a trzeciej systemy „wchodzące w interakcje”, o czym w dalszej części opracowania. Ostatnia

kategoria będzie wyłączona spod wymogów rozporządzenia.

Zacznijmy więc od systemów sztucznej inteligencji, które wykorzystują **praktyki zakazane**. Cały katalog tych praktyk został określony w art. 5, jednak ze względu na przedmiot opracowania skupimy się tutaj na tych zagadnieniach, które są istotne z perspektywy sektora finansowego. Nadmienić jedynie należy, że wśród tych praktyk znajdują się takie, które polegają na wykorzystywaniu systemów AI przez podmioty publiczne do identyfikacji biometrycznej osób fizycznych w czasie rzeczywistym oraz systemy tzw. *scoringu* społecznego. Zakaz ten nie ma jednak charakteru bezwzględny, bowiem w pewnych warunkach stosowanie tego typu praktyk będzie dopuszczalne.

Jeżeli chodzi o praktyki zakazane, mogące mieć zastosowanie w sektorze prywatnym, to Projekt przewiduje, że będzie to dotyczyło stosowania (w tym wprowadzania do obiegu) systemów AI:

1. wykorzystujących techniki podprogowe, czyli oddziałujące na podświadomość, w celu istotnego zniekształcenia lub wpłynięcia na ludzkie zachowania w taki sposób, że może wywołać (lub wywołuje) to szkodę fizyczną lub psychiczną oraz
2. wykorzystujących jakiegokolwiek „luki” określonych grup ludzi dotyczące wieku lub fizycznej lub umysłowej ułomności w celu istotnego zniekształcenia lub wpłynięcia na zachowanie osoby należącej do tej grupy, w taki sposób, że może wywołać (lub wywołuje) to szkodę fizyczną lub psychiczną.

Jak więc widać z powyższego opisu, potencjalna lista systemów AI objętych zakazem jest dość szeroka ze względu na zastosowanie nieostrych pojęć. W obecnym kształcie przepisu o tym, czy mamy do czynienia z praktyką zakazaną, może decydować subiektywne odczucie, a nie obiektywne przesłanki. W przypadku przyjęcia takiej treści przepisu na znaczeniu zyska orzecznictwo sądowe, które kreować będzie *de facto* „listę” tych praktyk.

Drugą kategorią są wspomniane już systemy **wysokiego ryzyka**. W Projekcie nie znajdziemy jednej i całkowicie klarownej definicji, bowiem o tym, czy

mamy do czynienia z takim systemem, decydować będzie:

1. ocena, czy dany system jest wskazany w załączniku III do Projektu;
2. ocena, czy dany system jest elementem bezpieczeństwa produktu lub samodzielnym produktem, do którego stosuje się przepisy wskazane w załączniku II do Projektu oraz do którego stosuje się wymóg przeprowadzania przez stronę trzecią tzw. *conformity assessment*.

Jednocześnie Komisja (UE) zostanie upoważniona do dokonywania zmian w załączniku III i dodawania nowych typów systemów wysokiego ryzyka. Jest to obwarowane odpowiednimi „zabezpieczeniami” (przesłankami), ale sama lista pozostaje *de facto* otwarta.

Zacznijmy więc od informacji, jakiego rodzaju systemy zostały wskazane w załączniku, bowiem ocena pozytywna skutkować będzie przyznaniem takiemu systemowi statusu systemu wysokiego ryzyka. Jest ich kilkanaście i znajdziemy wśród nich zarówno te wykorzystywane przez szeroko rozumiany sektor publiczny, jak i te, które znajdują zastosowanie komercyjne.

Są to zatem m.in. systemy biometrycznej identyfikacji osób fizycznych, systemy wykorzystywane do udzielania dostępu do edukacji czy systemy odpowiedzialne za proces rekrutacji pracowników lub rozwiązywania stosunku pracy. Będą to także takie rozwiązania, które zapewniają dostęp do podstawowych usług publicznych i prywatnych. Ta ostatnia kategoria jest szczególnie istotna z punktu widzenia sektora finansowego, bowiem za systemy AI wysokiego ryzyka mogą być uznane takie rozwiązania, które generują ocenę zdolności kredytowej lub przyznanie określonego *scoringu* kredytowego osób fizycznych. Dla takich systemów przewidziano wyłączenie, jeżeli są one stosowane przez mniejszych dostawców, którzy wykorzystują je do własnych celów. Jednocześnie, na co zwróciliśmy już uwagę, pod pewnymi warunkami Komisja (UE) będzie uprawniona do rozszerzania listy zawartej w załączniku III, a więc istotne będzie tutaj bieżące monitorowanie ewentualnych zmian.

Druga kategoria systemów wysokiego ryzyka jest nieco mniej intuicyjna.

W Projekcie przewidziano, że takim systemem może być samodzielny produkt lub element bezpieczeństwa, który podlega obowiązkowi tzw. *conformity assessment*, jeżeli wobec takich rozwiązań stosuje się przepisy określone w załączniku II. Lista w tym przypadku jest dość długa i zasadniczo nie znajdziemy tam aktów prawnych, które mogą mieć znaczenie dla sektora finansowego, ale przykładowo akty regulujące zasady dla niektórych pojazdów czy transportu.

Kolejną kategorią systemów AI, ale niebędących już systemami wysokiego ryzyka, są te, które podlegają szczególnym wymogom **w zakresie przejrzystości** (art. 52 Projektu). W przepisie tym wskazano, jakie konkretnie obowiązki informacyjne ciążyą na dostawcach, ale i użytkownikach wskazanych systemów. Chodzi o:

1. systemy, których celem jest „wchodzenie” w interakcje z osobami trzecimi;
2. systemy, które rozpoznają emocje oraz stosują kategoryzację biometryczną oraz
3. systemy, które generują lub zmieniają obrazy, treści audiowizualne „naśladujące” prawdziwe osoby, obiekty lub miejsca i podobne „przedmioty” lub „zdarzenia” i które mogą wprowadzać w błąd co do autentyczności, czyli tzw. *deep fakes*.

Powyższe systemy mają specyficzne wymogi w zakresie informowania, które można jednak sprowadzić do obowiązku przekazania informacji o tym, że mamy do czynienia nie z człowiekiem,

a właśnie systemem sztucznej inteligencji. Jednocześnie bardzo istotne jest to, że ten obowiązek nie wpływa na inne, które mogą wynikać chociażby z faktu, że system jest zaliczony do wysokiego ryzyka.

Ostatnia kategoria nie generuje dodatkowych wymagań, gdyż, w pewnym uproszczeniu, są to systemy nieistotne z punktu widzenia ewentualnych zagrożeń dla praw podstawowych czy praw człowieka.

Obowiązki

Z punktu widzenia sektora finansowego istotne są obowiązki, które powstają w związku z wykorzystywaniem lub tworzeniem systemów AI wysokiego ryzyka. Zanim jednak przejdziemy do szczegółów, warto zwrócić uwagę na pewne kwestie „techniczne” dotyczące wykonywania i wdrażania poszczególnych obowiązków.

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na liczne odniesienia do procesów zawartych w pakiecie CRD/CRR, który reguluje wiele aspektów działalności sektora bankowego, w samym Projekcie. Oznacza to, że niektóre obowiązki mogą być realizowane przykładowo w ramach procesów kontroli wewnętrznej. Po drugie, obecnie projektowane jest rozporządzenie w sprawie odporności cyfrowej sektora finansowego, o czym mowa była wcześniej.

Wprowadzi ono szereg nowych wymogów w zakresie zarządzania szeroko rozumianymi ryzykami ICT oraz bezpieczeństwa, w tym w zakresie zarządzania zasobami, np. oprogramowaniem. Istotne będzie więc takie zarządzanie określonymi wymaganiami, aby uwzględnione zostały zarówno wymogi sektorowe, jak i specyficzne, np. dla systemów AI wysokiego ryzyka. Jednym z pierwszych działań powinno być mapowanie stosowanych modeli, procesów i oprogramowania, które może podlegać szczególnym obowiązkom.

Na wymagania w zakresie systemów wysokiego ryzyka należy spojrzeć z dwóch perspektyw:

1. ogólnych wymogów dla tych systemów (art. 8–15 projektowanego rozporządzenia) oraz
2. wymogów specyficznych dla poszczególnych kategorii podmiotów zaangażowanych w systemy wysokiego ryzyka; będą to nie tylko użytkownicy oraz dostawcy, ale także np. wytwórcy produktów czy importerzy.

Dodatkowo projektowane rozporządzenie wprowadza pewne specyficzne wymagania na przykład w odniesieniu do tzw. *conformity assessment*, będące procedurą poprzedzającą wprowadzenie produktu na rynek czy certyfikacji systemów. Wyodrębnienie zarówno wszystkich obowiązków, jak i specyficznych wymogów może być więc zadaniem skomplikowanym, jednakże kluczowe jest tutaj zrozumienie, że każdy system wysokiego ryzyka będzie musiał być zgodny z przepisami Projektu. Ważne jest także to, że art. 8 ust. 2 Projektu zakłada, że zamierzony cel wykorzystania takiego systemu oraz system zarządzania ryzykiem powinny być brane pod uwagę przy dokonywaniu takiej oceny.

Wymogi dla systemów wysokiego ryzyka są następujące:

1. odpowiedni system zarządzania ryzykiem;
2. adekwatne rozwiązania w zakresie danych oraz zarządzania danymi;
3. rozwiązania w zakresie dokumentacji technicznej;
4. ewidencjonowanie;
5. przejrzystość oraz udostępnianie informacji;
6. nadzór sprawowany przez człowieka;
7. odporność, cyberbezpieczeństwo i dokładność.

Poziom szczegółowości tych wymagań nie pozwala na ich pełne przedstawienie w niniejszym opracowaniu, więc zostaną one jedynie krótko opisane.

Pierwszym wymogiem, który *de facto* wyznacza kierunek dla pozostałych, to obowiązek stworzenia, wdrożenia, udokumentowania oraz utrzymywania systemu zarządzania ryzykiem systemem lub systemami wysokiego ryzyka (przepisy określają, co powinno wchodzić w jego skład). Jednocześnie w art. 9 ust. 9 przewidziano, że w odniesieniu do instytucji kredytowych (w tym banków) obszar zarządzania ryzykiem powinien stanowić część systemu zarządzania ryzykiem wymaganego na mocy właściwych przepisów, m.in. ustawy Prawo bankowe (art. 9 ust. 3) czy rozporządzenia w tej sprawie oraz wytycznych i rekomendacji regulatorów. Do dziś nie opracowano wytycznych sektorowych, choć Urząd Komisji Nadzoru Finansowego wystosował w drugiej połowie maja 2021 r. ankietę do sektora finansowego w sprawie wykorzystania sztucznej inteligencji.

Kolejnym wymogiem jest zapewnienie odpowiedniego poziomu danych oraz systemu zarządzania danymi. Pod tym nieco enigmatycznym stwierdzeniem kryje się obowiązek zapewnienia odpowiedniej jakości danych na każdym etapie cyklu życia systemu AI, w tym uczenia algorytmu, walidacji czy testowania. Projektowane rozporządzenie jest tutaj dość rygorystyczne, bowiem zakłada, że wykorzystywane zestawy danych muszą być odpowiednio, reprezentatywne, wolne od błędów i kompletne, a także posiadać odpowiednie właściwości statystyczne. Istotne jest przy tym, że Projekt zakłada możliwość wykorzystywania danych wrażliwych, ale co do zasady jedynie w przypadku, gdy jest to niezbędne do monitoringu algorytmów.

Kolejne dwa obowiązki są ze sobą w pewnym zakresie powiązane. Chodzi tutaj mianowicie o konieczność opracowywania i aktualizacji dokumentacji technicznej (minimalny zakres danych określa załącznik IV) oraz przechowywanie tzw. logów. Szczególnie to drugie zobowiązuje dostawcę do automatyzowania rozwiązań pozwalających na ich pozyskiwanie i zapisywanie. Logi powinny też umożliwiać prześledzenie

działania algorytmów, a także spełniać obowiązki określone m.in. w art. 12 ust. 4. Jednocześnie musimy pamiętać, że art. 17 zobowiązuje dostawców systemów wysokiego ryzyka do posiadania tzw. Quality Management Systems, czyli systemów zapewniających, że działania w ich obszarze są podejmowane zgodnie z wymogami projektowanego rozporządzenia. Z punktu widzenia banków taki system może być częścią rozwiązań wynikających m.in. z pakietu CRD, czy bardziej precyzyjnie – aktów implementujących, jak np. prawo bankowe.

Dalej Projekt przewiduje szczególne obowiązki w zakresie przejrzystości oraz informowania użytkowników. Kluczowe jest tutaj to, że systemy wysokiego ryzyka powinny być tworzone i rozwijane w taki sposób, aby zapewnić użytkownikom odpowiednie informacje pozwalające na zrozumienie algorytmu i wyniku jego działania, a także prawidłowe użycie, co wiąże się z obowiązkiem opracowania przez dostawcę instrukcji do systemu. Przepisy projektowanego rozporządzenia wskazują, jaki minimalny zakres informacji powinien znaleźć się w takiej instrukcji. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że choć nie jest to *stricte* obowiązek wynikający z art. 13, to warto rozważyć – a w niektórych przypadkach, np. przy profilowaniu, zastosować – sposób prezentacji informacji o stosowanych systemach AI w dokumentacji klientowskiej, czyli np. w regulaminie usługi finansowej czy w stosownej umowie.

Projekt skupia się także na roli człowieka w całym cyklu życia systemu sztucznej inteligencji, co w dużej mierze sprwadza się do obowiązku zapewnienia efektywnego nadzoru człowieka nad algorytmem. Jednak w Projekcie wyraźnie wskazano, że nadzór człowieka powinien koncentrować się na przeciwdziałaniu lub minimalizowaniu ryzyka generowanego przez system sztucznej inteligencji dla zdrowia, bezpieczeństwa czy praw podstawowych człowieka. Rozwiązania powinny być konstruowane w taki sposób, aby nie utrudniać sprawowania tego nadzoru, a także zapewnić, że kontrola jest rzeczywista, m.in. wymuszając posiadanie „przycisku stop”, który zatrzyma działanie systemu, jeżeli okaże się to konieczne.

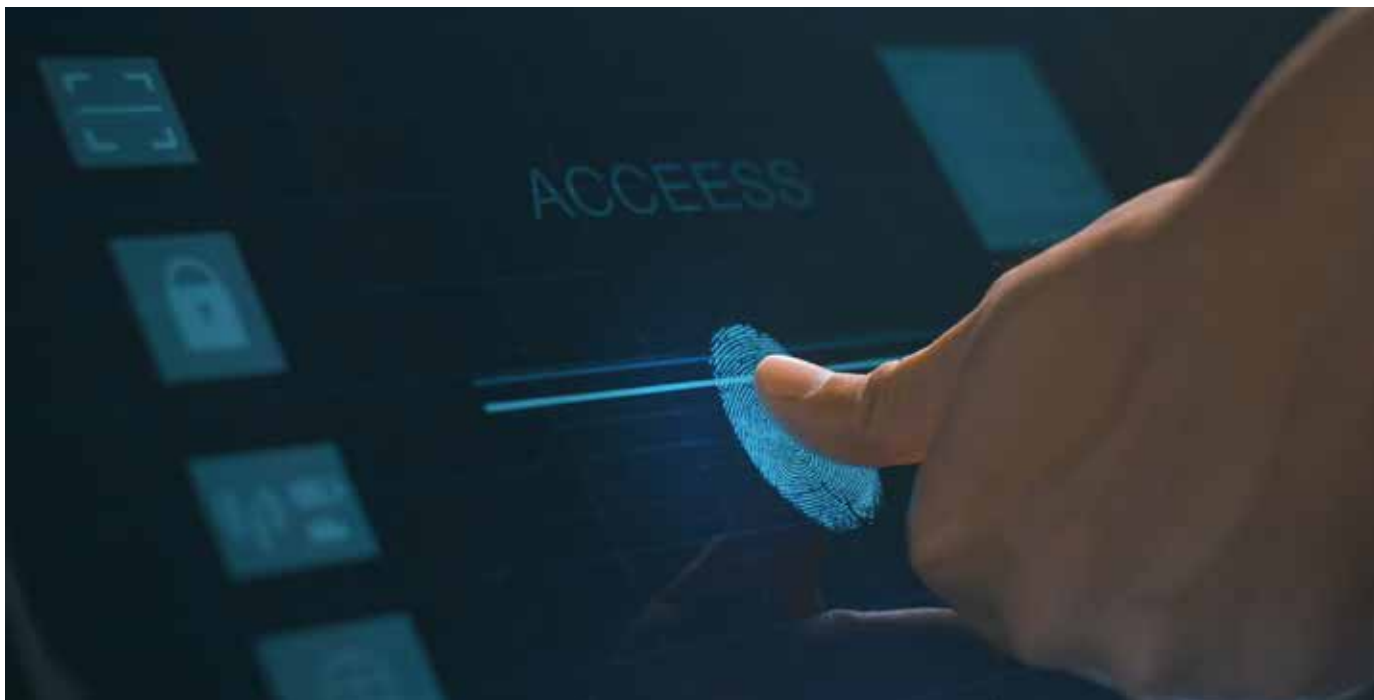
Ostatnim wymogiem przewidzianym w Projekcie dla systemów AI

– przynajmniej w dziale III, jest konieczność tworzenia i rozwijania systemów w taki sposób, aby zapewniały one odpowiedni poziom dokładności, odporności operacyjnej i w zakresie cyberbezpieczeństwa. Niewątpliwie te wymagania należy wiązać z innymi wymogami dla sektora finansowego, w tym ustawy o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa czy projektowanym rozporządzeniem w sprawie cyfrowej odporności, a także licznymi wymogami regulacyjnymi. W tym obszarze z pewnością pożądane będą odpowiednie wyjaśnienia organów nadzorczych.

To oczywiście nie koniec wymagań stawianych dostawcom; zakres obowiązków użytkowników systemów wysokiego ryzyka jest nieco węższy. Jeżeli spojrzemy przykładowo do rozdziału 3, który definiuje obowiązki poszczególnych „uczestników” cyklu życia systemu AI, to okaże się, że jest ich znacznie więcej. Poza już wspomnianym systemem zarządzania jakością, dostawca musi przykładowo zapewnić przeprowadzenie tzw. *conformity assessment*, czyli swoistego badania zgodności czy też uzyskanie certyfikatu, ale także podejmować stosowne działania korygujące i współpracować z odpowiednimi organami. Szczęśliwie, przynajmniej w odniesieniu do instytucji kredytowych (w tym banków), przewidziano możliwość uwzględnienia tych wymogów w ramach procedur wewnętrznych. Być może takie rozwiązanie zostanie rozszerzone też na inne podsektory sektora finansowego.

Warto także pamiętać, że nie tylko na dostawcach systemów AI wysokiego ryzyka ciąży obowiązek wynikający z rozporządzenia. Mamy tutaj importerów, producentów, ale przede wszystkim użytkowników. Ci muszą przede wszystkim postępować zgodnie z otrzymanymi instrukcjami, ale także zapewnić odpowiednią jakość danych wejściowych. Pojawia się także obowiązek monitoringu działania systemu i reagowania na ewentualne incydenty czy skrzywienia. Całością tych obowiązków może być również częścią już istniejących rozwiązań w ramach instytucji kredytowej.

Tyle w skrócie, bowiem pamiętać należy, że obowiązki – z wyjątkami określonymi w stosownych załącznikach do Projektu – są opisane dość ogólnie

i to od instytucji uczestnika zależy, w jaki sposób zorganizuje wszystkie te procesy. Z pewnością jednak posiadanie systemów wysokiego ryzyka będzie wiązało się z koniecznością rewizji istniejących rozwiązań organizacyjno-technicznych, w tym polityk, procedur, regulaminów i strategii.

Środki wspierające innowacyjność w obszarze AI

W Projekcie znajdziemy jeszcze wiele interesujących wątków, ale ze względu na ograniczone ramy publikacji warto na koniec zwrócić uwagę na środki, które w założeniu mają wpłynąć pozytywnie na rozwój AI w Unii Europejskiej.

Projektowane rozporządzenie przewiduje m.in. tworzenie tzw. piaskownic regulacyjnych dla AI, które obejmować mogą jedno lub więcej państw członkowskich. Piaskownice takie będzie mógł tworzyć także Europejski Inspektor Ochrony Danych. Ich założeniem będzie wprowadzenie ułatwień w zakresie rozwoju, testowania oraz walidacji innowacyjnych projektów w obszarze AI w specjalnym (chronionym czy nadzorowanym) środowisku i przez określony czas. Rozwiązania tam inkubowane będą dojrzywały do wyjścia na rynek z uwzględnieniem pewnej elastyczności,

ale i poszanowaniem podstawowych zasad. Oczekiwać należy, że na poziomie krajowym pojawiać się będą stosowne rozwiązania w tym zakresie. Jednocześnie w Projekcie przewidziano pewne specyficzne wymogi dla szczególnych rozwiązań AI, które mogą służyć interesowi publicznemu.

W tym kontekście warto zwrócić także uwagę na propozycję powołania Europejskiej Rady ds. Sztucznej Inteligencji, która będzie miała za zadanie wspierać radą Komisję (UE) przy wdrażaniu i stosowaniu nowych rozwiązań prawnych. Rada będzie składała się z krajowych organów nadzorczych, które dopiero zostaną desygnowane, oraz Europejskiego Inspektora Ochrony Danych, ale już przewodniczyć pracą będzie sama Komisja, która zorganizuje także sekretariat dla Rady.

Jeżeli chodzi o zadania Rady, to są one dość szerokie i obejmują m.in. wydawanie opinii czy rekomendacji, czy też przyczynianie się do tworzenia dobrych praktyk oraz oczywiście doradzanie Komisji. Trudno obecnie oceniać, jaki będzie realny wpływ Rady na działania podejmowane przez Komisję, jednak sam pomysł – szczególnie przy uwzględnieniu udziału ekspertów zewnętrznych – uznać należy za obiecujący.

Na koniec warto podkreślić, że choć sektor finansowy jest specyficzny i ma swoje wymogi wynikające

z szeroko rozumianej regulacji, to jednak projektowane rozwiązania w zakresie AI mają charakter uniwersalny i są aplikowane w wielu innych obszarach. W przypadku sektora finansowego największym wyzwaniem będzie znalezienie rozwiązań zapewniających uwzględnienie – niekiedy mogących się wykluczać – wymogów prawno-regulacyjnych, szczególnie w obszarze ICT. Dlatego tak istotne będzie mapowanie wymogów, systemów oraz zasobów już dzisiaj, aby mieć świadomość czekającej pracy, gdy akty prawne, o których wspomniano, zostaną przyjęte.

Michał Nowakowski

doktor nauk prawnych i radca prawny; założyciel bloga www.finregtech.pl i prawnik w jednej z instytucji finansowych; pasjonat nowych technologii, członek Grupy Roboczej ds. Sztucznej Inteligencji przy KPRM oraz członek Komisji LegalTech przy Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Warszawie

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:52021PC0206>

² https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/commission-white-paper-artificial-intelligence-feb2020_pl.pdf

³ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act-ensuring-safe-and-accountable-online-environment_pl

Zezwolenie na pobyt i pracę cudzoziemca

Zmiana podmiotu zatrudniającego

Agnieszka Dudzik

Powierzając wykonywanie pracy obywatelowi państwa trzeciego na terenie RP – zarówno w ramach umowy o pracę, jak również w ramach tzw. umów cywilnoprawnych, np. umowy zlecenia, o świadczenie usług, o dzieło – należy pamiętać przede wszystkim o tym, że zarówno pobyt, jak i praca cudzoziemca muszą być legalne. Nielegalne powierzenie pracy cudzoziemcowi lub nielegalny pobyt cudzoziemca w Polsce stanowią wykroczenia. Sankcje za niedopełnienie obowiązków w obszarze legalizacji pracy i pobytu cudzoziemców są niekiedy bardzo dotkliwe.

Podstawowymi dokumentami legalizującymi pobyt cudzoziemca na terenie RP są:

- wiza krajowa lub wiza Schengen,
- paszport biometryczny dający obywatelom niektórych państw możliwość pobytu przez określony czas na terenie RP w ruchu bezwizowym,
- zezwolenie na pobyt czasowy.

Podstawowymi dokumentami legalizującymi pracę cudzoziemca na terenie RP są:

- zezwolenie na pracę typu A, B, C, D, E, S,
- oświadczenie o powierzeniu wykonywania pracy (dokument legalizujący pracę wydawany jedynie dla obywateli 6 państw: Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii, Rosji i Ukrainy),
- zezwolenie na pobyt czasowy i pracę.

Pobyt na podstawie niektórych rodzajów wiz (nie wszystkie wize uprawniają cudzoziemca do uzyskania dokumentu legalizującego pracę i podjęcia pracy) i w ruchu bezwizowym obywateli niektórych państw (w każdym przypadku należy sprawdzić, czy ruch bezwizowy uprawnia do pobytu związanego z pracą) daje możliwość ubiegania się przez podmiot powierzający wykonywanie pracy o uzyskanie dokumentów legalizujących pracę. W tych przypadkach podjęcie legalnej pracy przez cudzoziemca wymaga co do zasady legitymowania się dwoma

dokumentami: legalizującym pobyt oraz legalizującym pracę. Istnieją wprawdzie sytuacje, gdy cudzoziemiec zwolniony jest z konieczności posiadania dokumentu legalizującego pracę, jednakże są to sytuacje wyjątkowe i dotyczące nielicznej grupy osób.

Legalizacja pobytu i pracy w ramach jednej procedury

Jedynym z dokumentów legalizujących zarówno pobyt, jak i pracę cudzoziemca na terenie RP jest decyzja o zezwoleniu na pobyt czasowy i pracę. Zwykle się ją nazywać decyzją jednolitą, a to ze względu na jej charakter – legalność pobytu i pracy wynika z jednego dokumentu. W niniejszym artykule pojęcia: „decyzja o zezwoleniu na pobyt czasowy i pracę”, „zezwolenie na pobyt czasowy i pracę” i „decyzja jednolita” będą używane zamiennie, gdyż dotyczą tego samego dokumentu.

W polskim systemie prawnym kwestie związane z wydaniem decyzji o zezwoleniu na pobyt czasowy i pracę cudzoziemca zostały określone w ustawie z dnia 12 grudnia 2013 r. (t.j. z dnia 22 listopada 2019 r. Dz.U. z 2020 r. poz. 35) o cudzoziemcach (dalej: Ustawa o cudzoziemcach).

Zezwolenie na pobyt czasowy i pracę jest instytucją, której wprowadzenie wynikało przede wszystkim z konieczności implementacji dyrektywy 2011/98/UE. Dyrektywa ta nakłada na państwa członkowskie obowiązek ustanowienia jednej, wspólnej procedury administracyjnej, jednak określenie przesłanek prawa materialnego pozostaje w gestii ustawodawcy krajowego.

Zezwolenie na pobyt czasowy i pracę jest decyzją administracyjną wydawaną:

- przez wojewodę właściwego ze względu na miejsce zamieszkania cudzoziemca,
- w postępowaniu administracyjnym, w którym stroną jest cudzoziemiec,
- w postępowaniu, w którym pracodawca, pomimo braku formalnego przymiotu strony postępowania, odgrywa pewną rolę w tymże postępowaniu, co jest zrozumiałe, choćby z uwagi na to, że elementem decyzji jest zezwolenie na pracę na rzecz konkretnego pracodawcy.

W decyzji o udzieleniu cudzoziemcowi zezwolenia na pobyt czasowy i pracę, wskazuje się:

- 1) **okres ważności** tego zezwolenia – decyzja wydawana jest maksymalnie na 3 lata,
- 2) **podmiot powierzający wykonywanie pracy** – konkretnego pracodawcę/zleceniodawcę, a w przypadku gdy cudzoziemiec będzie pracownikiem tymczasowym – także pracodawcę użytkownika;
- 3) **stanowisko**, na jakim cudzoziemiec ma wykonywać pracę;
- 4) **najniższe wynagrodzenie**, które może otrzymywać cudzoziemiec na danym stanowisku; w przypadku gdy wniosek o udzielenie cudzoziemcowi zezwolenia na pobyt czasowy i pracę dotyczy pracy w niepełnym wymiarze czasu pracy lub pracy na podstawie umowy cywilnoprawnej, w decyzji o udzieleniu zezwolenia na pobyt czasowy i pracę najniższe wynagrodzenie wskazuje się proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy lub przewidywanego okresu wykonywania zobowiązań wynikających z umowy,
- 5) **wymiar czasu pracy**; przy czym w przypadku umowy o pracę wskazuje się wymiar etatu, zaś przy tzw. umowie zlecenia, o świadczenie usług, o dzieło) wskazuje się konkretną liczbę godzin w danej jednostce czasowej (np. 150 godzin miesięcznie),

6) **rodzaj umowy**, na podstawie której cudzoziemiec ma wykonywać pracę (umowa o pracę lub tzw. umowa cywilnoprawna: np. umowa zlecenia, umowa o dzieło); niekiedy przy umowie o pracę wskazany jest rodzaj umowy o pracę, np.: na okres próbny, na czas określony, na czas nieokreślony, jednak należy wskazać, że nie jest to obligatoryjny element decyzji i wojewodowie odchodzą od praktyki zawierania tego elementu w treści decyzji.

W przypadku gdy w decyzji jednolitej wskazuje się kilka podmiotów powierzających wykonywanie pracy, warunki wykonywania pracy, o których mowa powyżej, określa się odrębnie dla każdego z tych podmiotów.

Zgodnie z art. 114 Ustawy o cudzoziemcach zezwolenia na pobyt czasowy i pracę udziela się, gdy celem pobytu cudzoziemca na terytorium RP jest wykonywanie pracy (rozumianej szeroko także jako świadczenie usług) oraz spełnione są łącznie następujące warunki:

1) cudzoziemiec posiada:

a) **ubezpieczenie zdrowotne lub potwierdzenie pokrycia przez ubezpieczyciela kosztów leczenia na terytorium RP** – dokumentami potwierdzającymi spełnienie tego warunku mogą być comiesięczne dowody uiszczania ubezpieczenia zdrowotnego (ZUS) przez pracodawcę (należy pamiętać, że w wielu przypadkach, w trakcie trwania procedury wydawania decyzji jednolitej cudzoziemcy pracują już na rzecz podmiotu, który jest wskazywany jako pracodawca w procedurze uzyskiwania zezwolenia na pobyt czasowy i pracę) lub prywatnie wykupiona przez cudzoziemca polisa ubezpieczeniowa,

b) **źródło stabilnego i regularnego dochodu wystarczającego na pokrycie kosztów utrzymania siebie i członków rodziny pozostających na jego utrzymaniu** – dokumentami potwierdzającymi spełnienie tego warunku może być: umowa o pracę, zaświadczenie od pracodawcy o zatrudnieniu itp. lub potwierdzenie z rachunku bankowego o zgromadzonej na nim

odpowiedniej kwocie środków pieniężnych/oszczędności;

2) **cudzoziemiec ma zapewnione na terytorium RP miejsce zamieszkania** – dokumentami potwierdzającymi spełnienie tego warunku może być umowa najmu lokalu mieszkalnego, oświadczenie osoby mającej tytuł prawny do lokalu o możliwości zamieszkiwania przez pewien okres w tymże lokalu (należy pamiętać o praktycznych wymaganiach większości urzędów, aby umowa najmu czy inny dokument dający prawo do zamieszkania w lokalu miały pewien okres ważności od czasu jego złożenia do urzędu w ramach procedury uzyskiwania zezwolenia na pobyt czasowy i pracę) lub zaświadczenie o zameldowaniu wydawane przez odpowiedni urząd miasta/gminy;

3) **podmiot powierzający wykonywanie pracy nie ma możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych na lokalnym rynku pracy** – mowa tu o tzw. informacji starosty (potwierdzeniu wydawanym przez właściwy powiatowy urząd pracy, że pracy, nie może wykonywać bezrobotny zarejestrowany w tymże urzędzie pracy). Trzeba pamiętać, że wykazywanie tej okoliczności (brak konieczności przedkładania tzw. informacji starosty) nie dotyczy pewnych uregulowanych na podstawie przepisów szczególnych przypadków;

4) **wynagrodzenie, które jest wskazane przez podmiot powierzający wykonywanie pracy nie jest niższe niż wynagrodzenie pracowników wykonujących w tym samym wymiarze czasu pracy pracę porównywalnego rodzaju lub na porównywalnym stanowisku;**

5) **wysokość miesięcznego wynagrodzenia nie jest niższa niż wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę.**

Wniosek o zezwolenie na pobyt czasowy i pracę cudzoziemiec składa osobiście, nie później niż w ostatnim dniu jego legalnego pobytu na terytorium RP. W postępowaniu toczącym się przed właściwym wojewodą, w związku ze złożeniem wniosku o wydanie zezwolenia na pobyt czasowy i pracę, cudzoziemiec może być reprezentowany przez pełnomocnika. Niektóre dokumenty (jak choćby wniosek) muszą zostać podpisane przez cudzoziemca osobiście, nawet pomimo reprezentowania go w postępowaniu przez pełnomocnika.

Jeżeli termin na złożenie wniosku o udzielenie cudzoziemcowi zezwolenia na pobyt czasowy został zachowany i wniosek nie zawiera braków formalnych lub braki formalne zostały uzupełnione w terminie:

1) wojewoda umieszcza w dokumencie podróży cudzoziemca **odcisk stempla** potwierdzającego złożenie

- wniosku o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy;
- 2) pobyt cudzoziemca na terytorium RP uważa się za **legalny** od dnia złożenia wniosku do dnia, w którym decyduje w sprawie udzielenia zezwolenia na pobyt czasowy stanie się ostateczna.

Instytucja tzw. stempla odgrywa istotną rolę w procesie związanym z legalizacją pobytu cudzoziemców w Polsce. Umieszczenie stempla w paszporcie oznacza, że pomimo upływu terminu ważności dokumentów pobytowych (wizy, pobytu w ruchu bezwizowym, poprzednio wydanej decyzji zezwalającej na pobyt czasowy) przebywanie na terenie RP cudzoziemca jest legalne. Mowa tu wyłącznie o legalności pobytu. Dla legalności pracy w okresie oczekiwania na wydanie decyzji jednolitej, konieczne jest co do zasady legitymowanie się przez cudzoziemca dokumentem legalizującym pracę. Istnieją pewne wyjątki od powyższej zasady, umożliwiające cudzoziemcowi kontynuowanie pracy, pomimo upływu ważności jednego z dokumentów legalizujących pracę (oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy) w okresie oczekiwania na decyzję jednolitą.

Na przykład zgodnie z art. 88 za Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 r. (t.j. z dnia 18 maja 2021 r. (Dz.U. z 2021 r. poz. 1100) (dalej: Ustawa o promocji zatrudnienia), jeżeli

podmiot powierzający wykonywanie pracy cudzoziemcowi, który zatrudniał cudzoziemca przez okres nie krótszy niż 3 miesiące w związku z oświadczeniem o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi wpisanym do ewidencji oświadczeń, złożył przed upływem daty zakończenia pracy wskazanej w oświadczeniu wniosek o wydanie zezwolenia na pracę dla tego cudzoziemca na tym samym stanowisku na podstawie umowy o pracę, a wniosek nie zawiera braków formalnych lub braki formalne zostały uzupełnione w terminie, pracę cudzoziemca na warunkach nie gorszych niż określone w oświadczeniu wpisanym do ewidencji oświadczeń uważa się za legalną od dnia upływu ważności tego oświadczenia do dnia wydania zezwolenia na pracę lub doręczenia decyzji odmownej w tej sprawie. Odpowiednio w przypadku wniosku cudzoziemca o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy w celu kontynuacji zatrudnienia u danego pracodawcy.

PRZYKŁAD. Firma ABC zrekrutowała do pracy pana Igora, obywatela Rosji. Przed powierzeniem wykonywania pracy cudzoziemcowi na podstawie umowy o pracę, firma ABC wystąpiła do powiatowego urzędu pracy o wydanie oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy na stanowisku sprzedawca za wynagrodzeniem 3000 zł brutto miesięcznie. Pan Igor uzyskał w kraju pochodzenia wizę. Wiza ważna jest do 30.06.2021 r. Pan Igor przyjechał

do Polski i w dniu 1.02.2021 r. rozpoczął pracę – dokumentem legalizującym jego pobyt była wiza, a legalizującym pracę – oświadczenie o powierzeniu wykonywania pracy. Po przepracowaniu pełnych trzech miesięcy, bez wykorzystywania urlopu bezpłatnego i innych niepłatnych przerw w zatrudnieniu, w dniu 1.06.2021 r. w okresie ważności wizy, pan Igor złożył wniosek o zezwolenie na pobyt czasowy i pracę u tego samego pracodawcy, na tym samym stanowisku, z tym samym wynagrodzeniem. W dniu złożenia wniosku otrzymał stempel umieszczony w paszporcie. Pan Igor, do czasu uzyskania decyzji jednolitej, może legalnie wykonywać pracę na rzecz firmy ABC na warunkach określonych w oświadczeniu, jego pobyt w Polsce jest legalny. Pan Igor nie może jednak swobodnie podróżować w ruchu międzynarodowym w okresie oczekiwania na decyzję jednolitą, gdyż stempel w paszporcie uprawnia tylko do legalnego pobytu na terenie RP.

Na podstawie decyzji o zezwoleniu na pobyt czasowy i pracę wydawana jest karta pobytu, która w okresie jej ważności, potwierdza tożsamość cudzoziemca podczas jego pobytu na terytorium RP oraz uprawnia, wraz z dokumentem podróży, do wielokrotnego przekraczania granicy bez konieczności uzyskania wizy. Dodatkowo karta pobytu jest dokumentem pobytowym, który oprócz ważnej polskiej wizy

krajowej, uprawnia jego posiadacza, do podróżowania po terytoriach innych państw członkowskich obszaru Schengen przez określony czas i po spełnieniu pewnych warunków.

Nieprawidłowe jest jednak przyjmowanie, że to karta pobytu jest dokumentem legalizującym pobyt i pracę cudzoziemca – dokumentem tym jest bowiem decyzja administracyjna o zezwoleniu na pobyt czasowy i pracę wydana przez właściwego wojewodę.

Karta pobytu wydana na podstawie decyzji o zezwoleniu na pobyt czasowy i pracę powinna zawierać adnotację: „dostęp do rynku pracy”. Niekiedy adnotacja ta jest interpretowana przez jej posiadacza czy osoby trzecie jako nieograniczony dostęp do rynku pracy dla posiadacza takiego dokumentu. Jest to interpretacja błędna. Zapis ten oznacza tylko tyle, że cudzoziemiec ma możliwość wykonywania pracy (karta wydana na podstawie decyzji zezwalającej na pobyt i pracę), ale tylko dla i na rzecz podmiotu wskazanego w decyzji jednolitej. Dlatego tak istotne jest zweryfikowanie jeszcze przed zatrudnieniem dokumentu legalizującego pobyt, jakim jest decyzja, a nie sama karta pobytu.

Zmiana podmiotu powierzającego wykonywanie pracy po wydaniu decyzji udzielającej zezwolenia na pobyt czasowy i pracę

Zmiana podmiotu powierzającego wykonywanie pracy po wydaniu decyzji jednolitej w związku z pracą u poprzedniego pracodawcy, wiąże się co do zasady z koniecznością złożenia przez cudzoziemca nowego wniosku o zezwolenie na pobyt czasowy i pracę. Nie ma możliwości zmiany decyzji o zezwoleniu na pobyt czasowy i pracę w przypadku zmiany pracodawcy. Przepisy prawa przewidują wprawdzie tryb zmiany decyzji jednolitej, ale dotyczy ona innych niż zmiana pracodawcy stanów faktycznych.

Przed wszystkim cudzoziemiec musi pamiętać o obowiązku poinformowania

właściwego wojewody o zakończeniu pracy u pracodawcy, który w decyzji jednolitej wskazany jest jako podmiot, dla którego i na rzecz którego cudzoziemiec świadczy pracę. Obowiązek ten należy wykonać w ciągu 15 dni roboczych od dnia zakończenia pracy u poprzedniego pracodawcy. Zgodnie bowiem z art. 121 Ustawy o cudzoziemcach: *Cudzoziemiec przebywający na terytorium RP na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy i pracę zawiadamia pisemnie wojewodę, który udzielił tego zezwolenia, w terminie 15 dni roboczych, o utracie pracy u któregośkolwiek z podmiotów powierzających wykonywanie pracy, wymienionych w zezwoleniu.*

Dla zachowania legalności pobytu i braku konieczności opuszczenia terytorium RP, cudzoziemiec musi w ciągu 30 (trzydziestu) dni (kalendarzowych) od zakończenia pracy u poprzedniego pracodawcy złożyć nowy wniosek o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy w związku z pracą u nowego pracodawcy. Nie ma znaczenia, że aktualnie posiadana przez niego decyzja oraz wydana na jej podstawie karta pobytu mają jeszcze termin ważności. Zgodnie z art. 101 pkt 1) Ustawy o cudzoziemcach zezwolenie na pobyt czasowy cofa się cudzoziemcowi, gdy ustał cel pobytu, który był powodem udzielenia zezwolenia na pobyt czasowy. Skoro bowiem celem pobytu cudzoziemca jest praca dla i na rzecz konkretnego podmiotu, wymienionego w decyzji o zezwoleniu na pobyt czasowy i pracę, to utrata pracy u tego pracodawcy (niezależnie od przyczyn) oznacza ustanie celu pobytu. Z uwagi jednak na to, że cudzoziemiec chce podjąć pracę u innego pracodawcy, a więc będzie miał nadal szeroko rozumiany cel pobytu związany z pracą, to – pod warunkiem spełnienia określonych wymogów – cudzoziemiec będzie mógł legalnie pozostać na terytorium RP. Zgodnie bowiem z art. 123 ust. 1 Ustawy o cudzoziemcach przepisów o cofnięciu zezwolenia na pobyt czasowy i pracę nie stosuje się w okresie 30 (trzydziestu) dni liczonych od dnia utraty pracy na rzecz podmiotu powierzającego wykonywanie pracy, wymienionego w zezwoleniu, jednakże pod pewnymi, szczegółowo określonymi warunkami:

1) jeżeli cudzoziemiec wykaże, że dopełnił obowiązek **pisemnego powiadomienia wojewody**, który udzielił tego zezwolenia, w terminie **15 dni roboczych**, o utracie pracy u podmiotu

powierzającego wykonywanie pracy, wymienionego w zezwoleniu lub

2) jeżeli takie powiadomienie **nie zostało doręczone wojewodzie z powodów niezależnych od cudzoziemca.**

Wskazane regulacje obejmują więc cudzoziemca czasową ochroną przed cofnięciem mu zezwolenia na pobyt i pracę, po tym jak utracił pracę na rzecz pracodawcy wymienionego w decyzji jednolitej. Treścią tej ochrony jest zakaz zastosowania przepisów o cofnięciu zezwolenia, przez co należy rozumieć nie tylko wydanie decyzji o cofnięciu zezwolenia, ale też wszczęcie postępowania w tym przedmiocie.

Warto podkreślić, że termin 30 dni jest liczony od dnia utraty pracy, przez co należy rozumieć dzień ustania stosunku pracy.

PRZYKŁAD. Pani Olena, obywatelka Ukrainy, w dniu 11.05.2021 r. otrzymała decyzję wydaną w dniu 4.05.2021 r. przez Wojewodę Małopolskiego o zezwoleniu na pobyt czasowy i pracę na terytorium RP do dnia 3.05.2024 r. w celu wykonywania pracy dla i na rzecz pracodawcy ABC. W dniu 14.06.2021 r. pani Olena znalazła ogłoszenie o pracy w firmie XYZ i po pozytywnym przejściu procesu rekrutacyjnego w dniu 21.06.2021 r. została jej zaproponowana oferta pracy w XYZ. Pani Olena w ABC miała miesięczny okres wypowiedzenia umowy o pracę. W tym czasie XYZ wystąpił o oświadczenie o powierzeniu wykonywania pracy, zgodnie z którym pani Olena mogła rozpocząć świadczenie pracy na jego rzecz od dnia 1.08.2021 r. Pani Olena została zatrudniona 1.08.2021 r. w XYZ. Pomimo że jej poprzednia decyzja o zezwolenie na pobyt czasowy i pracę, a także wydana na jej podstawie karta pobytu mają okres ważności do 3.05.2024 r., to pani Olena musi złożyć nowy wniosek o zezwolenie na pobyt czasowy i pracę w celu wykonywania pracy dla i na rzecz XYZ w terminie 30 dni od dnia zakończenia pracy u pracodawcy ABC. Pani Olena musi również poinformować w ciągu 15 dni roboczych od dnia zakończenia pracy u poprzedniego pracodawcy o tym fakcie.

Podsumowując: po zmianie pracodawcy cudzoziemiec legitymujący się decyzją

jednolitą wydaną w związku z pracą na rzecz poprzedniego pracodawcy zobowiązany jest łącznie do spełnienia obowiązków: powiadomienia właściwego wojewody w terminie 15 dni roboczych od zakończenia pracy o tym fakcie, złożenia nowego wniosku o zezwolenie na pobyt czasowy i pracę w ciągu 30 dni kalendarzowych od zakończenia pracy.

Zmiana podmiotu powierzającego wykonywanie pracy w trakcie postępowania administracyjnego o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy i pracę

Często zdarza się, że po złożeniu przez cudzoziemca wniosku o zezwolenie na pobyt czasowy i pracę w związku z pracą u jednego podmiotu i w trakcie oczekiwania na wydanie decyzji jednolitej, cudzoziemiec decyduje się na zmianę podmiotu powierzającego wykonywanie pracy. Wydanie decyzji dla i na rzecz podmiotu, który wskazany został w Załączniku 1 do wniosku o zezwolenie na pobyt czasowy i pracę byłoby w takiej sytuacji nieracjonalne. Przepisy wprowadzające nie przewidują wprost procedury zmiany wniosku czy jego przekwalifikowania, jednak – jak pokazuje praktyka postępowań administracyjnych prowadzonych w tym zakresie – wojewodowie przyjmują możliwość złożenia do już zainicjowanej procedury o uzyskanie zezwolenia na pobyt czasowy i pracę pisma informującego o zmienionych okolicznościach faktycznych, zawnioskowanie o wydanie zezwolenia na pobyt czasowy i pracę dla i na rzecz nowego (innego niż we wniosku) podmiotu powierzającego pracę wraz z nowo wypełnionym Załącznikiem 1. Rozwiązanie takie znajduje uzasadnienie prawne w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego (k.p.a.), w szczególności w zasadzie prawdy obiektywnej i załatwienia sprawy, mając na względzie interes społeczny i słuszny interes stron postępowania. Ponadto, zgodnie z art. 10 k.p.a., *Organy administracji publicznej obowiązane są zapewnić stronom czynny udział w każdym stadium postępowania, a przed*

wydaniem decyzji umożliwić im wypowiedzenie się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań. Skoro więc cudzoziemiec jako strona postępowania o wydanie decyzji jednolitej, może brać czynny udział na każdym etapie postępowania i wypowiadać się do zgłoszonych żądań, to przedstawienie przez niego nowych okoliczności i złożenie nowych dokumentów (Załącznik 1) powinno być wzięte pod uwagę. Niewątpliwie rozwiązanie takie jest racjonalne i pozwalające szybciej rozstrzygnąć sprawę i wydać decyzję zgodną z ostatecznym wnioskiem cudzoziemca.

Z uwagi na brak jednoznacznej regulacji w tym zakresie, sytuacja ta winna być jednak każdorazowo skonsultowana z właściwym wojewodą (urzędem wojewódzkim) celem potwierdzenia poprawności przyjętego rozwiązania.

Kiedy trzeba składać nowy wniosek

Istnieje wiele sytuacji obligujących do złożenia nowego wniosku o zezwolenie na pobyt czasowy i pracę.

Należą do nich m.in.:

- Upiływająca ważność wizego – cudzoziemiec posiadający wizę oraz dokument legalizujący pracę (zezwoleń na pracę, oświadczenie o powierzeniu wykonywania pracy), chcąc przedłużyć legalność pobytu w Polsce, może najpóźniej w ostatnim dniu legalnego pobytu na podstawie wizego złożyć wniosek o zezwolenie na pobyt czasowy i pracę. Stempel w paszporcie wraz z ważnym dokumentem legalizującym pracę pozwala na nieprzerwaną pracę w tym dokumencie i pobyt cudzoziemca na terytorium RP. Oczywiście cudzoziemiec może zalegalizować swój pobyt w takiej sytuacji także poprzez uzyskanie kolejnej wizego. Złożenie wniosku o zezwolenie na pobyt czasowy i pracę jest jedną z opcji zalegalizowania pobytu w takiej sytuacji.
- Upiływający okres możliwości pobytu w ruchu bezwizowym (jedynie dla obywateli niektórych państw) – sytuacja analogiczna jak we wcześniejszym punkcie.

- Upiływająca ważność dotychczasowego zezwolenia na pobyt czasowy i pracę, pomimo świadczenia pracy na rzecz tego samego podmiotu – prawo polskie nie zna instytucji przedłużenia decyzji o zezwoleniu na pobyt czasowy i pracę. W razie upływu ważności dotychczasowej decyzji jednolitej, cudzoziemiec zobowiązany jest złożyć, najpóźniej w ostatnim dniu legalnego pobytu, nowy wniosek o zezwolenie na pobyt czasowy i pracę (jeśli nie posiada innych tytułów prawnych legalizujących pracę i pobyt). Warto wskazać, że w przypadku gdy cudzoziemiec złożył wniosek o wydanie zezwolenia na pobyt, o którym mowa w art. 114 ust. 1 Ustawy o cudzoziemcach, w celu kontynuowania pracy u tego samego pracodawcy i na tym samym stanowisku (i fakt ten został potwierdzony umieszczonym w dokumencie podróży stemplem wojewody), to zgodnie z art. 88g ust. 1b w zw. z art. 88g ust. 1a Ustawy o promocji zatrudnienia jego pracę na terytorium RP uważa się za legalną od dnia złożenia wniosku do dnia, w którym decyzja w tej sprawie stanie się ostateczna.
- Planowana zmiana pracodawcy w sytuacji posiadania przez cudzoziemca decyzji jednolitej wydanej w związku z pracą u dotychczasowego pracodawcy – cudzoziemiec w sytuacji planowanej zmiany pracodawcy zobowiązany jest posiadać dokument zezwalający mu na pracę u nowego pracodawcy, po jego uzyskaniu i rozpoczęciu pracy u nowego pracodawcy, zobowiązany jest w ciągu 15 dni roboczych poinformować właściwego wojewodę, który udzielił tego zezwolenia, o utracie pracy u pracodawcy (pracodawców) wskazanego w decyzji jednolitej, a w okresie 30 dni kalendarzowych złożyć nowy wniosek o zezwolenie na pobyt czasowy i pracę w celu wykonywania pracy u nowego pracodawcy. W okresie oczekiwania na nową decyzję jednolitą i po otrzymaniu stempla w paszporcie, pobyt cudzoziemca jest legalny.

Wnioskowanie o zmianę decyzji

Decyzja jednolita może – pod pewnymi, szczegółowo określonymi warunkami

– zostać zmieniona. Oznacza to brak konieczności składania nowego wniosku o wydanie nowej decyzji o zezwoleniu na pobyt czasowy i pracę, a jedynie złożenie wniosku o zmianę dotychczasowej decyzji.

Zgodnie z art. 120 Ustawy o cudzoziemcach zezwolenie na pobyt czasowy i pracę może być w każdym czasie, na wniosek cudzoziemca, zmienione przez wojewodę właściwego ze względu na miejsce aktualnego pobytu cudzoziemca. Dotyczy to w zasadzie dwóch sytuacji:

- 1) gdy cudzoziemiec zamierza wykonywać pracę **u innego pracodawcy użytkownika** lub
- 2) gdy cudzoziemiec zamierza wprowadzić **kontynuować pracę u dotychczasowego pracodawcy, ale na innych warunkach**, tj. w zakresie zmiany:
 - a) stanowiska pracy;
 - b) najniższego wynagrodzenia, które może otrzymywać cudzoziemiec na danym stanowisku;
 - c) wymiaru czasu pracy;
 - d) rodzaju umowy, na podstawie której cudzoziemiec ma wykonywać pracę.

Sytuacja opisana w punkcie 1) dotyczy pracy tymczasowej – w decyzji jednolitej wydawanej dla tego rodzaju przypadków wskazywana jest agencja pracy tymczasowej oraz pracodawca użytkownik; zmiana decyzji jednolitej w omawianym trybie może dotyczyć zmiany pracodawcy użytkownika; w części wskazania podmiotu powierzającego cudzoziemcowi wykonywanie pracy wiąże się z wymogiem, by nowy podmiot miał status pracodawcy-użytkownika.

Sytuacja opisana w punkcie 2) dotyczy zmiany warunków, które wskazane są bezpośrednio w treści decyzji.

PRZYKŁAD. Pani Olena, obywatelka Gruzji, posiadająca decyzję jednolitą wydaną przez Wojewodę Śląskiego na pobyt czasowy i pracę na terytorium RP do 30.05.2023 w celu wykonywania pracy dla i na rzecz ABC na stanowisku: kasjer na podstawie umowy o pracę w wymiarze pełnego etatu za wynagrodzeniem nie niższym niż 3000,00 zł brutto miesięcznie oraz jej pracodawca chcą zmienić stanowisko pracy pani Oleny na: kierownik sklepu. Pani Olena chcąc rozpocząć wykonywanie pracy na nowym stanowisku, musi złożyć wniosek o zmianę dotychczasowej decyzji i jeszcze przed rozpoczęciem pracy na zmienionym stanowisku uzyskać decyzję z wymienionym nowym stanowiskiem. Dopiero po otrzymaniu zmienionej decyzji i upływie ewentualnego terminu odwołania, pani Olena może rozpocząć pracę na stanowisku: kierownik sklepu.

Zmieniona decyzja jest ważna w okresie ważności pierwotnej decyzji.

Stroną postępowania w sprawie zmiany zezwolenia na pobyt czasowy i pracę jest wyłącznie cudzoziemiec.

Warte podkreślenia jest, że niektóre dane, które również widnieją na dokumencie decyzji o zezwolenie na pobyt czasowy i pracę – zmiana siedziby lub miejsca zamieszkania, nazwy lub formy prawnej podmiotu powierzającego wykonywanie pracy cudzoziemcowi lub przejście pracodawcy lub jego części przez innego pracodawcę, lub przejście zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę, lub zastąpienie umowy cywilnoprawnej umową o pracę – nie wymagają zmiany lub wydania nowego zezwolenia na pobyt czasowy i pracę.

Raz jeszcze należy podkreślić, że nie ma możliwości zmiany decyzji o zezwoleniu na pobyt czasowy i pracę w przypadku zmiany podmiotu powierzającego wykonywanie (z wyjątkiem zmiany pracodawcy użytkownika).

W takiej sytuacji należy wystąpić z wnioskiem o wydanie nowej decyzji o zezwolenie na pobyt czasowy i pracę.

Podsumowanie

Decyzja o zezwoleniu na pobyt czasowy i pracę cudzoziemca na terenie RP, w szczególności dla cudzoziemców zamierzających pozostać w Polsce na dłuższy czas w związku z wykonywaniem pracy, jest szczególnie cenionym dokumentem. Zapewnia legalizację pracy i pobytu na dłuższy czas. Pamiętajmy jednak, że decyzja jednolita wydawana jest w związku z pracą u konkretnego, określonego w niej podmiotu powierzającego wykonywanie pracy. Przy zmianie podmiotu powierzającego pracę, nawet decyzja wydana kilka dni wcześniej na inny (poprzedni) podmiot powierzający pracę, nie będzie mogła stanowić podstawy legalnego pobytu i pracy na rzecz innego podmiotu. W takiej sytuacji cudzoziemiec w konkretnych ustawowych terminach musi dokonać obowiązków informacyjnych i złożyć nowy wniosek o zezwolenie na pobyt czasowy i pracę.

Należy wskazać, że niniejszy artykuł nie odnosi się w swej treści do szczególnych rozwiązań prawnych dotyczących cudzoziemców, a uregulowanych ustawą o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych z dnia 2 marca 2020 r. z późn. zmianami (t.j. z dnia 16 października 2020 r. Dz.U. z 2020 r. poz. 1842).

Agnieszka Dudzik

radca prawny, partner
w kancelarii LAWBERRY Pietrzyk
i Partnerzy Radcowie Prawni
specjalizująca się w prawie
gospodarczym, w tym gospodarczym
procesowym oraz w sprawach z zakresu
legalizacji pracy i pobytu cudzoziemców

Dofinansowanie kosztów kształcenia młodocianego pracownika

Kto i w jaki sposób może się o nie ubiegać

Agata Kicińska

Zatrudnienie pracownika młodocianego w celu przygotowania zawodowego przynosi korzyści obu stronom stosunku pracy. Młodocianemu daje szansę nabycia doświadczenia, które może okazać się niezbędne na rynku pracy; pracodawcy – możliwość wyszkolenia niezbędnej kadry i praktycznego przygotowania do wykonywania zawodu. Nierzadko wyszkolony przez pracodawcę pracownik współpracuje z nim przez wiele kolejnych lat. W stosunku do pracodawcy występuje również dodatkowa zachęta do współpracy z młodocianymi pracownikami – możliwość uzyskania dofinansowania kosztów kształcenia młodocianego pracownika z Funduszu Pracy.

Podstawowe założenia

Za pracownika młodocianego uznajemy zasadniczo osobę, która ukończyła 15 lat,

ale nie ukończyła jeszcze 18 lat. Pracownik młodociany musi mieć ukończoną co najmniej ośmioletnią szkołę podstawową (z wyjątkami). Dofinansowanie zaś może uzyskać pracodawca, który zatrudnił pracownika młodocianego w celu przygotowania zawodowego. Nie będzie ono przysługiwało w przypadku zatrudnienia w innym celu niż przygotowanie zawodowe, czyli np. przy wykonywaniu lekkich prac. Przygotowanie zawodowe może odbywać się w jednej z dwóch form – poprzez **naukę zawodu** lub **przyuczenie do wykonywania określonej pracy**.

Nauka zawodu obejmuje zarówno część praktyczną, jak i kształcenie teoretyczne. Może trwać nie dłużej niż 36 miesięcy i ma na celu przygotowanie do pracy w charakterze wykwalifikowanego pracownika lub czeladnika. Umowę o pracę, w celu przygotowania zawodowego odbywanego w formie nauki zawodu, zawiera pracodawca z młodocianym pracownikiem w terminie

przyjęć kandydatów do branżowych szkół I stopnia, a jeżeli młodociany nie dokończył takiej szkoły – w innym terminie. Zawody, w których odbywa się nauka zawodu, określają przepisy dotyczące klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego. Będą to chociażby takie zawody jak: stolarz, tapicer, elektryk, fryzjer czy kucharz. Nauka zawodu kończy się egzaminem.

Przyuczenie do wykonywania określonej pracy ma na celu przygotowanie młodocianego do pracy w charakterze przyuczonego pracownika. Dotyczy podobnych prac co nauka zawodu, jednakże trwa znacznie krócej – od 3 do 6 miesięcy. Wyjątkowo w przypadku uczestników Ochotniczych Hufców Pracy okres ten może być przedłużony do osiągnięcia pełnoletniości, ale nie może trwać dłużej niż 22 miesiące. Również przyuczenie do wykonywania określonej pracy kończy się egzaminem sprawdzającym. Jeżeli wynik tego egzaminu jest pozytywny, to pracodawca lub izba rzemieślnicza wydaje zaświadczenie stwierdzające nabycie umiejętności w wykonywaniu prac, których dotyczyło przyuczenie, oraz określające jego rodzaj, czas trwania i uzyskaną ocenę. W razie negatywnego wyniku egzaminu pracodawca ustala, na jaki okres należy przedłużyć przyuczenie do wykonywania określonej pracy, z tym jednak, że okres ten nie może przekroczyć 3 miesięcy.

Zatrudnienie młodocianego

Przygotowanie zawodowe odbywa się na podstawie umowy o pracę zawartej pomiędzy pracodawcą a młodocianym pracownikiem. O zawarciu takiej umowy pracodawca powinien poinformować wójta, burmistrza lub prezydenta miasta właściwego ze względu na miejsce

zamieszkania młodocianego, a w przypadku pracodawcy będącego rzemieślnikiem – również izbę rzemieślniczą właściwą ze względu na siedzibę rzemieślnika. Pozwala to na umożliwienie zaplanowania środków na dofinansowanie kształcenia.

Umowa powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności rodzaj przygotowania zawodowego (nauka zawodu lub przyuczenie do wykonywania określonej pracy), czas trwania i miejsce odbywania przygotowania zawodowego, sposób dokształcania teoretycznego oraz wysokość wynagrodzenia pracownika.

Wysokość wynagrodzenia, jakie pracodawca musi wypłacać młodocianemu pracownikowi zatrudnionemu w okresie nauki zawodu, zostało szczegółowo uregulowane. Wynagrodzenie to jest obliczane w stosunku do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim kwartale, obowiązującego od pierwszego dnia następnego miesiąca po ogłoszeniu przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. W pierwszym roku nauki zawodu nie może to być mniej niż 5% (do 31.08.2021 r. – 284,08 złotych brutto), w drugim roku nauki – nie mniej niż 6% (do 31.08.2021 r. – 340,89 złotych brutto), zaś w trzecim roku nauki – nie mniej niż 7% (do 31.08.2021 r. – 397,71 złotych brutto). Natomiast pracownikowi młodocianemu odbywającemu przyuczenie do wykonywania określonej pracy przysługuje nie mniej niż 4% (do 31.08.2021 r. – 227,26 złotych brutto). Wynagrodzenie pracownika młodocianego stanowi jednocześnie podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

Jednocześnie umowa o pracę zawarta z młodocianym w celu przygotowania zawodowego podlega specyficznym możliwościom rozwiązania. Jej rozwiązanie za wypowiedzeniem jest możliwe wyłącznie w szczególnych przypadkach, stanowiących katalog zamknięty. Będą to:

- niewypełnianie przez młodocianego obowiązków wynikających z umowy o pracę lub obowiązku dokształcania się, pomimo stosowania wobec niego środków wychowawczych;
- ogłoszenie upadłości lub likwidacji pracodawcy;

- reorganizacja zakładu pracy uniemożliwiająca kontynuowanie przygotowania zawodowego;
- stwierdzenie nieprzydatności młodocianego do pracy, w zakresie której odbywa przygotowanie zawodowe.

Dodatkowo w razie konieczności wypowiedzenia młodocianemu umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego odbywanego w formie nauki zawodu pracodawca jest zobowiązany do zawiadomienia przedstawiciela ustawowego młodocianego lub jego opiekuna oraz szkołę, jeżeli młodociany dokształca się w szkole, a także izbę rzemieślniczą, jeżeli pracodawcą jest rzemieślnik, w celu umożliwienia młodocianemu kontynuowania nauki zawodu w dotychczasowym lub zbliżonym zawodzie.

Jakie warunki musi spełniać pracodawca, aby móc ubiegać się o dofinansowanie

Podstawowe warunki przyznawania dofinansowania kosztów kształcenia dla pracodawcy reguluje obecnie przepis art. 122 ustawy – Prawo oświatowe.

Pierwszym warunkiem przyznania dofinansowania jest wymóg, aby pracodawca, osoba prowadząca zakład pracy w imieniu pracodawcy lub inna osoba zatrudniona u pracodawcy posiadała kwalifikacje wymagane do prowadzenia przygotowania zawodowego młodocianych. Kwalifikacje te obejmują przygotowanie pedagogiczne (np. ukończenie odpowiedniego kursu), a jednocześnie formalne umiejętności w danym zawodzie (tytuł zawodowy, tytuł mistrza, tytuł robotnika wykwalifikowanego, dyplom ukończenia odpowiednich studiów, osiągnięcie wymaganego stażu itp.).

Drugi warunek jest zależny od młodocianego, odnosi się bowiem do ukończenia przez niego nauki i zdania egzaminu. W przypadku nauki zawodu u pracodawcy będącego rzemieślnikiem konieczne jest zdanie egzaminu czeladniczego, zaś u pracodawcy niebędącego rzemieślnikiem – egzaminu zawodowego. W przypadku przyuczenia do określonej pracy może być to egzamin przed

komisją egzaminacyjną izby rzemieślniczej lub też egzamin u pracodawcy.

Wysokość dofinansowania

Wysokość dofinansowania jest zależna od rodzaju kształcenia młodocianego pracownika. W przypadku nauki zawodu dofinansowanie wynosi 8081 zł w sytuacji, w której okres kształcenia wynosi 36 miesięcy. Jeżeli był krótszy, to również dofinansowanie ulega proporcjonalnemu zmniejszeniu. Jeżeli umowa o pracę została rozwiązana z przyczyn niezależnych od pracodawcy, a młodociany pracownik podjął naukę zawodu na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego u innego pracodawcy – przysługującą kwotę dofinansowania dzieli się między wszystkich pracodawców, proporcjonalnie do liczby miesięcy prowadzonej przez nich nauki zawodu.

Natomiast w przypadku przyuczenia do określonej pracy dofinansowanie wynosi 254 zł za każdy miesiąc kształcenia. Kwota dofinansowania jest jednak należna wyłącznie za każdy pełny miesiąc.

Jest jednak przewidziana jeszcze jedna wysokość dofinansowania – 10 000 zł. Dotyczy ona nauki zawodu młodocianego w zawodzie szczególnie pożądanym, wskazanym przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w prognozie zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy. Przedmiotowa prognoza określa zapotrzebowanie na konkretnych pracowników zarówno na szczeblu krajowym, jak i w odniesieniu do konkretnych województw. Dla każdego województwa są oddzielnie wyznaczone zawody wraz z kodem zawodu. Na szczeblu krajowym są to m.in. automatyk, elektromechanik, elektryk, murarz-tylnik, ślusarz, technik robotyk czy technik programista.

Co więcej kwoty dofinansowania podlegają waloryzacji o inflację. Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogłoszony przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” na podstawie przepisów

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych musi wynieść jednak nie mniej niż 105% w roku poprzedzającym wypłatę dofinansowania.

Dofinansowanie nie przysługuje temu pracodawcy, z którym umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego została rozwiązana z winy pracodawcy. Z tego powodu urzędy nierzadko żądają przedstawienia przez pracodawcę świadectwa pracy młodocianego pracownika, a w przypadku rozwiązania umowy na podstawie porozumienia stron – powodów jego zawarcia i strony inicjującej.

Kto decyduje o przyznaniu dofinansowania

Dofinansowanie przyznaje wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwy według miejsca zamieszkania młodocianego pracownika. Następuje to w drodze decyzji administracyjnej na podstawie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego. Podobnie jak w innych sprawach administracyjnych decyzja powinna być wydana niezwłocznie, jednak nie później niż w terminie miesiąca od dnia złożenia wniosku wszczynającego postępowanie, zaś w sprawach szczególnie skomplikowanych – w terminie dwóch miesięcy.

W przypadku otrzymania decyzji odmownej pracodawcy przysługuje prawo do odwołania w terminie 14 dni od dnia doręczenia mu decyzji. Odwołanie składane jest do właściwego Samorządowego Kolegium Odwoławczego za pośrednictwem organu (wójta, burmistrza, prezydenta miasta), który wydał decyzję.

Dofinansowanie kosztów kształcenia młodocianych pracowników jest finansowane ze środków Funduszu Pracy. Wojewoda otrzymane środki na dofinansowanie kosztów kształcenia młodocianych pracowników przekazuje na wyodrębniony rachunek bankowy gminy. Z tego powodu gminy potrzebują wcześniejszej informacji od pracodawców o zawarciu z młodocianym umowy w celu przygotowania zawodowego, a to po to, aby zabezpieczyć przekazanie w przyszłości środków dofinansowania.

Jakie dokumenty należy przygotować, aby otrzymać dofinansowanie

Wniosek o przyznanie dofinansowania kosztów kształcenia młodocianego pracownika pracodawca powinien złożyć w terminie do trzech miesięcy od dnia zdania egzaminu przez pracownika. Jest to termin prawa materialnego, stąd też bardzo istotne jest jego dochowanie. Nie istnieje bowiem możliwość jego przywrócenia na podstawie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, a uprawnienie pracodawcy po jego upływie wygasa. Przykładowe formularze wniosków o przyznanie dofinansowania można znaleźć na stronach urzędów miast i gmin.

Wniosek o dofinansowanie nie podlega opłacie. Do wniosku należy przy tym dołączyć:

- kopie dokumentów potwierdzających spełnianie warunków odnośnie do kwalifikacji pracodawcy, osoby działającej w jego imieniu lub zatrudnionego przez niego pracownika (dyplom mistrzowski, świadectwa, uprawnienia pedagogiczne). Jeżeli kwalifikacje spełnia osoba działająca w imieniu pracodawcy lub pracownik – do wniosku należy załączyć również kopie dokumentów potwierdzających istnienie stosunku prawnego łączącego pracodawcę i taką osobę, a więc np. umowę o pracę, umowę o świadczenie usług czy akt powołania;
- kopię umowy o pracę zawartej z młodocianym pracownikiem w celu przygotowania zawodowego;
- kopię dyplomu, certyfikatu lub świadectwa, potwierdzającego zdanie egzaminu albo zaświadczenie potwierdzające zdanie tego egzaminu przez młodocianego.

Niektóre organy wymagają również przedłożenia kopii świadectwa pracy młodocianego czy też potwierdzenia realizacji przez młodocianego pracownika obowiązkowego dokształcania teoretycznego lub kopii świadectwa ze szkoły. Dodatkowo wymagają, aby kopie dokumentów były obustronnie poświadczane za zgodność z oryginałem przez osoby uprawnione do reprezentacji pracodawcy.

Niezbędne będzie również załączenie formularza informacji przedstawianych przy ubieganiu się o pomoc *de minimis* oraz zestawienie pomocy *de minimis* lub kopie zaświadczeń o pomocy *de minimis*, jakie pracodawca otrzymał w roku, w którym ubiega się o pomoc oraz w ciągu 2 poprzedzających go lat albo oświadczenia o wielkości pomocy *de minimis* otrzymanej w tym okresie, albo oświadczenia o nieotrzymaniu takiej pomocy w tym okresie.

W przypadku, w którym wniosek będzie składany przez pełnomocnika, obligatoryjnie należy załączyć również pełnomocnictwo do reprezentowania pracodawcy w tej sprawie.

Poszczególne urzędy mogą wymagać również dodatkowych dokumentów. W celu złożenia kompletnego wniosku, aby uniknąć konieczności jego późniejszego uzupełniania, warto zapoznać się z informacjami wskazanymi na stronie internetowej właściwego urzędu.

Dofinansowanie w kontekście pomocy *de minimis*

W przypadku, w którym dofinansowanie będzie udzielane podmiotowi prowadzącemu działalność gospodarczą, stanowi ono pomoc *de minimis*.

Z uwagi na tę okoliczność konieczne będzie załączenie dodatkowych dokumentów. Chodzi tutaj przede wszystkim o formularz informacji przedstawianych przy ubieganiu się o pomoc *de minimis*. Jest to formularz stanowiący załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 marca 2010 r. w sprawie zakresu informacji przedstawianych przez podmiot ubiegający się o pomoc *de minimis*.

Pracodawca będzie musiał wykazać w formie oświadczenia lub też poprzez przedstawienie zaświadczeń wysokość dotychczas otrzymanej pomocy *de minimis*. W przypadku przekroczenia limitu pomocy *de minimis*, czyli zasadniczo kwoty 200 000 euro w okresie 3 lat, pracodawcy nie będzie przysługiwać dalsza pomoc, w tym przypadku – w postaci dofinansowania kosztów kształcenia młodocianego pracownika.

Opodatkowanie dofinansowania

Za przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej uważa się m.in. dotacje, subwencje, dopłaty i inne nieodpłatne świadczenia otrzymane na pokrycie kosztów albo jako zwrot wydatków, z wyjątkiem gdy przychody te są związane z otrzymaniem, zakupem albo wytworzeniem we własnym zakresie środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych, od których dokonuje się odpisów amortyzacyjnych.

Skoro dofinansowanie kosztów kształcenia młodocianych pracowników nie odbywa się w ramach dotacji, tylko finansowane jest ze środków pochodzących z Funduszu Pracy, to środki te nie są zwolnione z opodatkowania.

Z uwagi na powyższe dofinansowanie będzie podlegało opodatkowaniu podatkiem dochodowym. Za datę powstania przychodu należy uznać dzień otrzymania dofinansowania (wpływ na rachunek bankowy).

W przypadku księgi przychodów i rozchodów dofinansowanie będzie opodatkowane według skali lub podatkiem liniowym i należy je ująć w kolumnie 8 KPiR – pozostałe przychody. W przypadku podatników rozliczających się ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych kwota dofinansowania kosztów

kształcenia młodocianych pracowników zwiększy podstawę opodatkowania. Natomiast w stosunku do podatników rozliczających się na podstawie karty podatkowej dofinansowanie – z uwagi na specyfikę tego rodzaju rozliczenia – będzie neutralne podatkowo. Nie wpłynie ani na wysokość podatku do zapłaty, ani też na prawo korzystania z tej formy opodatkowania.

Podstawa prawna

- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 910).
- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1320).
- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 735).
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1426.)
- Rozporządzenie Komisji (UE) Nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis (Dz.Ur.UE.L Nr 352, s. 1).
- Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1408/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis w sektorze rolnym (Dz.Ur.UE.L Nr 352, s. 9).

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagrodzenia (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 2010).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz.U. z 2019 r. poz. 391).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 marca 2010 r. w sprawie zakresu informacji przedstawianych przez podmiot ubiegający się o pomoc de minimis (Dz.U. 2010 Nr 53 poz. 311 ze zm.).
- Obwieszczenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 27 stycznia 2021 r. w sprawie prognozy zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy (M.P. z 2021 r. poz. 122).

Agata Kicińska

radca prawny w Kancelarii Sienkiewicz i Zamroch, zajmuje się indywidualnym i zbiorowym prawem pracy oraz prawem ubezpieczeń społecznych. Prowadzi bloga dotyczącego prawa pracy z punktu widzenia pracodawców: www.prawdlapracodawcy.pl. W codziennej pracy doradza również w sprawach związanych z zatrudnianiem pracowników tymczasowych oraz ochroną danych osobowych

Ograniczenia w użytkowaniu jednorazowych wyrobów plastikowych w realiach polskich

Implementacja dyrektywy w sprawie ograniczenia wpływu niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko

Anna Siwkowska

Ponad 2 lata temu, tj. 27 marca 2019 r., została przyjęta dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ograniczenia wpływu niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko, zwana potocznie dyrektywą plastikową (dalej: Dyrektywa). Dyrektywa zmieniła zasady wykorzystywania w życiu codziennym drobnych jednorazowych wyrobów plastikowych takich jak: jednorazowe sztuczki, talerzyki słomki itd. Zgodnie z założeniami unijnymi Dyrektywa miała zostać wdrożona do porządków krajowych przez państwa członkowskie w 2021 r.

Geneza Dyrektywy

Celem Dyrektywy jest zapobieganie powstawaniu i ograniczanie odpadów morskich z produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych, produktów wykonanych z oksydegradowalnych tworzyw sztucznych oraz narzędzi połowowych zawierających tworzywa sztuczne, a także ograniczenie wpływu powyższych produktów i narzędzi na środowisko i zdrowie człowieka.

Jak wskazano w uzasadnieniu do Dyrektywy, ilość odpadów morskich z tworzyw sztucznych w oceanach i morzach rośnie, co ma szkodliwy wpływ na ekosystemy, różnorodność biologiczną i potencjalnie na zdrowie ludzi oraz wzbudza powszechne zaniepokojenie. Jednocześnie dochodzi do utraty wartościowego materiału, który staje się odpadem, mimo że mógłby zostać ponownie wprowadzony do gospodarki. Tworzywa sztuczne stanowią 80–85% wszystkich odpadów morskich, zgodnie z wyliczeniami przeprowadzonymi na plażach.

Pod względem ilościowym produkty jednorazowego użytku z tworzyw

sztucznych stanowią około połowę wszystkich odpadów morskich występujących na europejskich plażach. 10 najczęściej występujących produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych stanowi 86% wszystkich tego rodzaju produktów. Narzędzia połowowe zawierające tworzywa sztuczne stanowią kolejne 27% odpadów morskich występujących na europejskich plażach.

Mając na uwadze powyższe dane, rozwiązania zaproponowane w Dyrektywie skupiają się na dziesięciu najczęściej występujących produktach jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych, które pod względem ilościowym stanowią około 70% tych odpadów morskich.

Inicjatywa przedstawiona w Dyrektywie jest częścią działań mających na celu przejście Unii Europejskiej na **gospodarkę o obiegu zamkniętym**, będącej jednym z kluczowych obszarów dla rozwoju Unii Europejskiej.

Cele i skutki wskazane w Dyrektywie

Głównym celem Dyrektywy ma być zapobieganie negatywnym skutkom wyrażanym przez określone jednorazowe produkty z tworzyw sztucznych środowisku, zwłaszcza środowisku wodnemu, oraz ograniczanie ich użycia.

W kwestii produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych ustawodawstwo dotyczące odpadów ma za zadanie wpłynąć głównie na zwiększenie recyklingu, a w mniejszym stopniu na zaśmiecanie. W ocenie prawodawców unijnych bardziej skuteczne są środki mające na celu ograniczenie stosowania pewnych produktów skierowane ku wcześniejszym etapom łańcucha.

Kategorie produktów wskazane w Dyrektywie i podjęte wobec nich działania

Dyrektywa dokonała podziału na grupy produktów jednorazowych z tworzyw sztucznych, których dotyczyć będą działania w niej wskazane.

Działania zostały dostosowane do specyfiki danych grup produktów jednorazowych. Dla każdej z grup dyrektywa przewiduje szereg odrębnych działań, których końcowym skutkiem ma być ograniczenie lub wyeliminowanie zużycia danego jednorazowego produktu.

1. Do pierwszej grupy zaliczono następujące produkty:
 - opakowania na żywność, tj. pojemniki takie jak pudełka z pokrywą lub bez używane w celu umieszczania w nich żywności przeznaczonej do spożycia bezpośrednio z pojemnika na miejscu lub na wynos bez żadnej dalszej obróbki, takie jak opakowania na żywność typu fast food lub inne posiłki gotowe do bezpośredniego spożycia, z wyjątkiem opakowań na napoje, talerzy oraz paczek i owijek zawierających żywność;
 - kubki na napoje, w tym ich pokrywy i wieczka.

Są to produkty, co do których zostaną wprowadzone ograniczenia stosowania, wskazane w art. 4 Dyrektywy. Działania te mają polegać przede wszystkim na podjęciu przez państwa członkowskie niezbędnych środków na rzecz **ambitnego i trwałego zmniejszenia stosowania** na swoim terytorium tychże produktów

jednorazowego użytku. Środki, jakie mają zostać przyjęte przez państwa członkowskie, mogą obejmować:

- krajowe cele w zakresie ograniczenia stosowania,
- środki zapewniające udostępnianie konsumentowi końcowemu alternatywnych produktów wielokrotnego użytku w punkcie sprzedaży,
- instrumenty ekonomiczne zapewniające na przykład to, aby produkty jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych nie były bezpłatnie wydawane konsumentowi końcowemu w punkcie sprzedaży.

Przyjęte przez państwa środki mogą się różnić w zależności od wpływu, jaki na środowisko mają dane produkty.

2. Do drugiej grupy produktów zaliczono:

- patyczki higieniczne, z wyjątkiem wymazówek używanych do celów medycznych;
- sztuczce (widelce, noże, łyżki, pałeczki);
- talerze;
- słomki, z wyjątkiem słomek używanych do celów medycznych;
- mieszadełka do napojów;
- patyczki dołączane do balonów, aby mogły się one na nich opierać, z wyjątkiem balonów do użytku przemysłowego lub innych profesjonalnych zastosowań, które nie są dystrybuowane konsumentom;
- pojemniki na żywność wykonane z polistyrenu ekspandowanego;
- pojemniki na napoje wykonane z polistyrenu ekspandowanego, w tym ich zakrętki i wieczka;
- kubki na napoje wykonane z polistyrenu ekspandowanego, w tym ich zakrętki i wieczka.

Działania, jakie mają zostać podjęte wobec wymienionych produktów wskazane zostały w art. 5 Dyrektywy. Działania wobec tych produktów są najdalej idące – państwa członkowskie mają za zadanie **zakazać wprowadzania do obrotu** ww. produktów jednorazowego użytku oraz produktów wykonanych z oksydegradowalnych tworzyw sztucznych.

3. Trzecia grupa produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych to grupa, do której zaliczono:

- pojemniki na napoje o pojemności do 3 litrów, tj. pojemniki stosowane

do przechowywania napojów, takie jak butelki na napoje, w tym ich pokrywki i wieczka;

- wielomateriałowe opakowania na napoje, w tym ich zakrętki i wieczka, z wyjątkiem szklanych lub metalowych pojemników na napoje, których zakrętki i wieczka są wykonane z tworzyw sztucznych, oraz pojemników na napoje o przeznaczeniu medycznym.

Na państwach członkowskich spoczywa zapewnienie, aby powyższe produkty jednorazowego użytku, których pokrywki i wieczka są w znacznym stopniu wykonane z tworzyw sztucznych, mogły być wprowadzane do obrotu tylko wtedy, gdy te pokrywki i wieczka pozostają **trwale zamocowane** do opakowania podczas etapu zamierzonego zastosowania produktu (art. 6 Dyrektywy).

4. Czwarta grupa produktów obejmuje:

- podpaski higieniczne i tampony oraz aplikatory do tamponów;
- chusteczki nawilżane, tj. uprzednio nawilżone chusteczki przeznaczone do higieny osobistej, użytku domowego;
- wyroby tytoniowe z filtrami i filtry sprzedawane do używania z wyrobami tytoniowymi;
- kubki na napoje.

Działania, jakie mają zostać podjęte wobec tej kategorii produktów, mają głównie charakter **informacyjny**. Produkty te mają zostać opatrzone widocznym, wyraźnie czytelnym i nieusuwalnym

oznaczeniem zawierającym informacje dla konsumentów dotyczące co najmniej jednej z następujących kwestii:

- a) odpowiednie warianty w zakresie unieszkodliwiania produktów stanowiących odpady lub niewskazane metody unieszkodliwiania takich produktów,
- b) negatywne skutki zaśmiecania lub innych nieodpowiednich metod unieszkodliwiania produktów stanowiących odpady dla środowiska, lub
- c) obecność tworzyw sztucznych w produkcie (art. 7 Dyrektywy).

5. Produkty z grupy piątej to:

- opakowania na żywność, tj. pojemniki takie jak pudełka z pokrywą lub bez używane w celu umieszczania w nich żywności przeznaczonej do spożycia bezpośrednio z pojemnika na miejscu lub na wynos bez żadnej dalszej obróbki, takie jak opakowania na żywność typu fast food, z wyjątkiem opakowań na napoje, talerzy oraz paczek i owijek zawierających żywność;
- paczki i owijki z elastycznych materiałów zawierające żywność przeznaczoną do bezpośredniego spożycia z paczki lub owijki bez żadnej dalszej obróbki;
- pojemniki na napoje, tj. pojemniki stosowane do przechowywania napojów, takie jak butelki na napoje, w tym ich pokrywki i wieczka;
- kubki na napoje;
- wyroby tytoniowe z filtrami i filtry sprzedawane do użytku łącznie z wyrobami tytoniowymi;

- chusteczki nawilżane, tj. uprzednio nawilżone chusteczki przeznaczone do higieny osobistej, użytku domowego lub przemysłowego;
- balony, z wyjątkiem balonów do użytku przemysłowego lub innych profesjonalnych zastosowań, które nie są dystrybuowane konsumentom;
- lekkie plastikowe torby na zakupy.

Państwa członkowskie co do tej grupy produktów mają za zadanie zapewnić ustanowienie systemów **rozszerzonej odpowiedzialności producenta**. Producenci ww. produktów jednorazowych zobowiązani będą do pokrycia kosztów zbierania odpadów obejmujących te produkty, a następnie ich transportu i przetwarzania, w tym kosztów uprzątnięcia zaśmiecenia i kosztów środków służących upowszechnianiu wiedzy, w zakresie ponownego użycia i wykorzystania tych produktów (art. 8 Dyrektywy).

6. Do szóstej kategorii zaliczono butelki na napoje o pojemności do trzech litrów.

Działania dotyczące butelek na napoje to przede wszystkim ich **selektywna zbiórka**. Państwa członkowskie mają podjąć niezbędne środki zapewniające, aby do 2025 r. selektywne zbieranie odpadów takich jak jednorazowe butelki na napoje obejmowały wagowo 90% takich produktów wprowadzonych do obrotu w danym roku. Aby osiągnąć ten cel, państwa członkowskie mogą między innymi:

- a) ustanowić systemy zwrotu kaucji lub
 - b) ustanowić cele w zakresie selektywnego zbierania w odniesieniu do odpowiednich systemów rozszerzonej odpowiedzialności producenta (art. 9 Dyrektywy).
7. Kategoria siódma obejmuje:
- 1) pojemniki takie jak pudełka, z pokrywką lub bez, stosowane w celu umieszczenia w nich żywności, która:
 - a) jest przeznaczona do bezpośredniego spożycia, na miejscu lub na wynos,
 - b) jest zazwyczaj spożywana bezpośrednio z pojemnika,
 - c) jest gotowa do spożycia bez dalszej obróbki, takiej jak przyrządzanie, gotowanie

czy podgrzewanie, w tym pojemniki na żywność typu fast food lub na inne posiłki gotowe do bezpośredniego spożycia, z wyjątkiem pojemników na napoje, talerzy oraz paczek i owijek zawierających żywność;

- 2) paczki i owijki z elastycznych materiałów zawierające żywność przeznaczoną do bezpośredniego spożycia z paczki lub owijki bez żadnej dalszej obróbki;
- 3) pojemniki na napoje o pojemności do 3 litrów, tj. pojemniki stosowane do przechowywania napojów, takie jak butelki na napoje, w tym ich pokrywki i wieczka oraz wielomateriałowe opakowania na napoje, w tym ich zakrętki i wieczka, ale nie szklane lub metalowe pojemniki na napoje, których zakrętki i wieczka wykonane są z tworzyw sztucznych;
- 4) kubki na napoje, w tym ich zakrętki i wieczka;
- 5) wyroby tytoniowe z filtrami i filtry sprzedawane do użytku łącznie z wyrobami tytoniowymi;
- 6) chusteczki nawilżane, tj. uprzednio nawilżone chusteczki przeznaczone do higieny osobistej, użytku domowego lub przemysłowego;
- 7) balony, z wyjątkiem balonów do użytku przemysłowego lub innych profesjonalnych zastosowań, które nie są dystrybuowane konsumentom;
- 8) lekkie plastikowe torby na zakupy zdefiniowane w art. 3 pkt 1c) dyrektywy 94/62/WE;
- 9) podpaski higieniczne i tampony oraz aplikatory do tamponów.

Działania dotyczące tej kategorii również obejmują przede wszystkim środki w celu **informowania** konsumentów na temat następujących kwestii:

- 1) dostępnych systemów ponownego użycia i sposobów gospodarowania odpadami z tych produktów i narzędzi połowowych zawierających tworzywa sztuczne oraz najlepszych praktyk w tym zakresie,
- 2) wpływu zaśmiecania i innych nieodpowiednich metod unieszkodliwiania tych produktów i narzędzi połowowych zawierających tworzywa sztuczne na środowisko, w szczególności środowisko morskie.

Wdrożenie Dyrektywy w Polsce

Zgodnie z założeniami Dyrektywa powinna zostać wdrożona do porządku krajowych w ciągu 2 lat. Z tym, że niektóre zawarte w niej ograniczenia mogą zostać wprowadzone później. Pierwotnie zakładano transpozycję przepisów Dyrektywy do polskiego prawa do dnia 3 lipca 2021 r.

Dyrektywa powinna zostać wdrożona na mocy ustawy o zmianie ustawy o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (dalej: ustawa wdrażająca). Obecnie projekt ustawy jest na etapie opiniowania.

W projekcie ustawy wdrażającej przewidziano zmiany:

- 1) ustawy o zmianie ustawy o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej oraz niektórych innych ustaw,
- 2) ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2020 r. poz. 1219, 1378, 1565, 2127 i 2338),
- 3) ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1932, z późn. zm.),
- 4) ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2020 r. poz. 797 i 875),
- 5) ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2020 r. poz. 310),
- 6) ustawy z dnia 12 września 2002 r. o portowych urządzeniach do odbioru odpadów oraz pozostałości ładunkowych ze statków (Dz. U. Nr 166, poz. 1361).

Opłata produktowa – nowe obowiązki producentów

Jedną z kluczowych zmian jest wprowadzenie nowego zakresu opłaty produktowej.

W art. 3b ustawy wdrażającej Dyrektywę wprowadzono obowiązek pobierania opłaty przez jednostki handlu detalicznego, jednostki handlu hurtowego lub jednostki gastronomiczne od nabywającego

opakowania jednorazowego użytku z tworzywa sztucznego lub produkty w opakowaniach jednorazowego użytku z tworzywa sztucznego. Ponadto ww. przedsiębiorcy będą mieli obowiązek zapewnienia nabywcom dostępności w sprzedaży opakowań wielokrotnego użytku lub opakowań wytworzonych z materiałów innych niż tworzywa sztuczne. Wprowadzenie opłaty stanowi transpozycję art. 4 Dyrektywy w zakresie zmniejszenia ilościowego stosowania produktów jednorazowego użytku z tworzywa sztucznego wymienionych w załączniku 6 do ustawy wdrażającej.

Produkty, od których będzie pobierana powyższa opłata, to:

- 1) kubki na napoje, w tym ich pokrywki i wieczka;
- 2) pojemniki na posiłki, w tym pojemniki takie jak pudełka, z pokrywką lub bez, stosowane w celu umieszczenia w nich posiłków, które są:
 - a) przeznaczone do bezpośredniego spożycia, na miejscu lub na wynos,
 - b) zazwyczaj spożywane bezpośrednio z pojemnika oraz
 - c) gotowe do spożycia bez dalszej obróbki, takiej jak przyrządzenie, gotowanie czy podgrzewanie, w tym pojemniki na posiłki typu fast food lub na inne posiłki gotowe do bezpośredniego spożycia, z wyjątkiem pojemników na napoje, talerzy oraz paczek i owijek zawierających żywność.

Produkty objęte zakazem wprowadzania

W art. 3i ustawy wdrażającej wprowadzono zakaz wprowadzania do obrotu produktów jednorazowego użytku z tworzywa sztucznego oraz produktów wykonanych z oksydegradowalnych tworzyw sztucznych, wymienionych w załączniku 7 do ustawy wdrażającej, określone zgodnie z art. 5 Dyrektywy.

Dotyczy to następujących produktów:

- 1) patyczki higieniczne, z wyjątkiem patyczków objętych zakresem stosowania dyrektywy Rady 90/385/EWG z dnia 20 czerwca 1990 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstwa Państw Członkowskich odnoszących się do wyrobów

medycznych aktywnego osadzania (Dz. U. L 189 z 20.07.1990, s. 17) lub dyrektywy Rady 93/42/EWG z dnia 14 czerwca 1993 r. dotyczącej wyrobów medycznych Dz. U. L 169 z 12.07.1993, s. 1);

- 2) sztucce (widelce, noże, łyżki, pałeczki);
- 3) talerze;
- 4) słomki, z wyjątkiem słomek objętych zakresem stosowania dyrektywy 90/385/EWG lub dyrektywy 93/42/EWG;
- 5) mieszadełka do napojów;
- 6) patyczki mocowane do balonów i służące do tego, by balony się na nich opierały, w tym mechanizmy tych patyczków, z wyjątkiem balonów do użytku przemysłowego lub innych profesjonalnych zastosowań, które to balony nie są rozprowadzane wśród konsumentów;
- 7) pojemniki na posiłki wykonane z polistyrenu ekspandowanego, tj. pojemniki takie jak pudełka, z pokrywką lub bez, stosowane w celu umieszczenia w nich posiłków, które są:
 - a) przeznaczone do bezpośredniego spożycia, na miejscu lub na wynos,
 - b) zazwyczaj spożywane bezpośrednio z pojemnika oraz
 - c) gotowe do spożycia bez dalszej obróbki, takiej jak przyrządzenie, gotowanie czy podgrzewanie – w tym pojemniki na posiłki typu fast food lub na inne posiłki gotowe do bezpośredniego spożycia, z wyjątkiem pojemników na napoje, talerzy oraz paczek i owijek zawierających żywność;
- 8) wykonane z polistyrenu ekspandowanego pojemniki na napoje, w tym ich zakrętki i wieczka;
- 9) wykonane z polistyrenu ekspandowanego kubki na napoje, w tym ich zakrętki i wieczka.

Obowiązek umieszczenia oznakowania

W art. 3j ustawy wdrażającej zobowiązano producentów produktów jednorazowego użytku z tworzywa sztucznego do umieszczenia na opakowaniach tych produktów lub na samych produktach oznakowania zgodnie ze wzorami określonymi w rozporządzeniu wykonawczym Komisji Europejskiej (UE) 2020/2151 z dnia 17 grudnia 2020 r. ustanawiającego zasady dotyczące zharmonizowanych specyfikacji w odniesieniu

do oznakowania produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych wymienionych w części D załącznika do Dyrektywy 2019/904 (Dz. Urz. UE L 428 z dnia 17.12.2020, s. 57).

Obowiązek ten dotyczy produktów wskazanych w załączniku 8 do ustawy wdrażającej, za które uznaje się:

- 1) podpaski higieniczne, tampony oraz aplikatory do tamponów;
- 2) chusteczki nawilżane, tj. uprzednio nawilżone chusteczki przeznaczone do higieny osobistej i uprzednio nawilżone chusteczki do użytku domowego;
- 3) wyroby tytoniowe z filtrami i filtry sprzedawane do używania z wyrobami tytoniowymi;
- 4) kubki na napoje.

Obowiązek ponoszenia kosztów

W art. 3k ustawy wdrażającej nałożono na przedsiębiorców, wprowadzających do obrotu produkty jednorazowego użytku z tworzywa sztucznego wymienione w załączniku 9 do ustawy wdrażającej, obowiązek ponoszenia kosztów związanych zagospodarowaniem odpadów powstałych z produktów przez nich wprowadzonych do obrotu.

Finansowanie przez producentów ma objąć:

- 1) zbieranie takich odpadów pozostawionych w publicznych systemach zbierania odpadów, w tym koszty utworzenia i utrzymania tych systemów, transportu tych odpadów i ich zagospodarowania. Przez miejsca publiczne rozumie się miejsca ogólnodostępne, gdzie ustawione są kosze na odpady, a więc m.in.: kosze usytuowane na chodnikach, skwerach, dworcach, alejach handlowych, przed budynkami użyteczności publicznej, w parkach czy przy plażach,
- 2) koszty uprzątnięcia, transportu i przetwarzania odpadów powstałych z tych produktów.

Produkty, których dotyczy powyższy obowiązek, zostały podzielone na sekcje.

Sekcja I to produkty jednorazowego użytku z tworzywa sztucznego objęte

rozszerzoną odpowiedzialnością producenta w zakresie pokrywania kosztów edukacji ekologicznej, kosztów zbierania odpadów powstałych z tych produktów z publicznych systemów zbierania odpadów, w tym kosztów infrastruktury i jej funkcjonowania, kosztów sprzątnięcia, transportu oraz przetwarzania tych odpadów.

Do tych produktów zalicza się:

- 1) pojemniki na posiłki, tj. pojemniki takie jak pudełka, z pokrywką lub bez, stosowane w celu umieszczania w nich posiłków, które są:
 - a) przeznaczone do bezpośredniego spożycia, na miejscu lub na wynos,
 - b) zazwyczaj spożywane bezpośrednio z pojemnika oraz
 - c) gotowe do spożycia bez dalszej obróbki, takiej jak przyrządzenie, gotowanie czy podgrzewanie,– w tym pojemniki na posiłki typu fast food lub na inne posiłki gotowe do bezpośredniego spożycia, z wyjątkiem pojemników na napoje, talerzy oraz paczek i owijek zawierających żywność;
- 2) paczki i owijki wykonane z elastycznych materiałów zawierające posiłki przeznaczone do bezpośredniego spożycia z paczki lub owijki bez żadnej dalszej obróbki;
- 3) pojemniki na napoje o pojemności do trzech litrów, tj. pojemniki stosowane do przechowywania napojów, takie jak butelki na napoje, w tym ich zakrętki i wieczka, oraz wielomateriałowe opakowania na napoje, w tym ich zakrętki i wieczka, ale nie szklane lub metalowe pojemniki na napoje, których zakrętki i wieczka wykonane są z tworzyw sztucznych;
- 4) kubki na napoje, w tym ich pokrywki i wieczka;
- 5) lekkie plastikowe torby na zakupy zgodnie z definicją w art. 3 pkt 1c dyrektywy 94/62/WE.

Sekcja II to produkty jednorazowego użytku z tworzywa sztucznego objęte rozszerzoną odpowiedzialnością producenta w zakresie pokrywania przez producentów kosztów kampanii edukacyjnych, kosztów sprzątnięcia odpadów powstających z tych produktów, ich transportu i przetwarzania, a także kosztów gromadzenia danych i sprawozdawczości. Do tych produktów zalicza się:

- 1) chusteczki nawilżane, w tym uprzednio nawilżone chusteczki przeznaczone do higieny osobistej i uprzednio nawilżone chusteczki do użytku domowego;
- 2) balony, z wyjątkiem balonów do użytku przemysłowego lub innych profesjonalnych zastosowań, które to balony nie są rozprowadzane wśród konsumentów.

Sekcja III to wyroby tytoniowe z filtrami i filtry sprzedawane do używania z wyrobami tytoniowymi, objęte art. 8 ust. 3 dyrektywy 2019/2004 dotyczącej rozszerzonej odpowiedzialności producenta.

Ponadto w ustawie wdrażającej wyjaśniono sposób obliczania opłaty pobieranej od powyższych produktów, której wysokość stanowić będzie iloczyn określonej stawki oraz ilości tych produktów prowadzonych do obrotu w roku kalendarzowym.

W art. 3l ustawy wdrażającej została określona maksymalna stawka opłaty w wysokości 0,05 zł za szt. ww. produktu (tj. produktu z załącznika 9 do ustawy wdrażającej), a jej rzeczywiste stawki zostaną określone w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw klimatu w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych.

W art. 3m–3n ustawy wdrażającej określono kwestie związane z przekazywaniem środków pochodzących z tej opłaty. Przedsiębiorcy wprowadzający do obrotu produkty jednorazowego użytku z tworzywa sztucznego wymienione w załączniku 9 do ustawy wdrażającej będą przekazywać środki na zagospodarowanie odpadów powstałych z wprowadzonych przez nich do obrotu produktów, na rachunek bankowy właściwego marszałka województwa, a ten z kolei na rachunek Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Wprowadzono również sankcję za nieprzeznaczenie przez

przedsiębiorców środków na ten cel i określono sposób wyliczania przez marszałka województwa tej sankcji.

Termin wejścia w życie ustawy wdrażającej Dyrektywę

Co do zasady obowiązki nałożone ustawą wdrażającą miały wejść w życie z dniem 3 lipca 2021 r. Już teraz wiadomo, że termin ten ulegnie przesunięciu.

Później zaplanowano wejście w życie obowiązków w zakresie wpisu do rejestru (obowiązki wskazane w art. 1 pkt 7 w zakresie art. 9 ust. 1 pkt 3), których wejście w życie planowane jest na 1 września 2021 r. Jeszcze później przewidziano wejście w życie obowiązków nałożonych na wyroby tytoniowe z filtrami i filtry sprzedawane do używania z wyrobami tytoniowymi, objęte art. 8 ust. 3 dyrektywy 2019/2004 dotyczącej rozszerzonej odpowiedzialności producenta – tutaj planowana data to 5 stycznia 2023 r.

Podsumowanie

Działania Unii Europejskiej jednoznacznie nakierowane są na ograniczenie zużycia plastiku, a przyjęta 2 lata temu Dyrektywa nie jest ostatnim ze środków mających zmniejszyć jego zużycie. W tym miejscu warto również wspomnieć o nowym obciążeniu dla krajów członkowskich jakim jest wprowadzony pod koniec 2020 roku plastic tax. Od 1 stycznia 2021 r. kraje członkowskie zobowiązane będą do uiszczania podatku od niepoddanych recyklingowi odpadów z tworzyw sztucznych. Ma on wynosić 0,8 euro w przeliczeniu na kilogram odpadów (800 euro za tonę). Zgodnie z założeniami podatek ten ma stanowić proekologiczny bodziec i zachęcać do efektywnego recyklingu odpadów.

Anna Siwkowska
radca prawny,
Kancelaria SRS Legal

Wykorzystywanie chatbotów w kontekście ochrony danych osobowych

Możliwości, które daje wirtualny asystent

Małgorzata Moczulska

Dynamiczny rozwój internetu sprawia, że firmy mają znacznie mniej czasu na komunikację bezpośrednią czy odpisywanie na każde pytanie klienta, zwłaszcza jeżeli codziennie wpływa kilkadziesiąt takich zapytań. Stąd wirtualny asystent, funkcjonujący na platformach konwersacyjnych lub w aplikacjach, wydaje się idealnym rozwiązaniem. Asystent, który będzie wykonywał polecenia skrupulatnie i wytrwale. Asystent, który nie będzie chodził na zwolnienia lekarskie, oczekiwał podwyżki czy pochwał za wykonaną pracę.

Celem niniejszego artykułu jest krótka charakterystyka chatbotów oraz możliwości ich wykorzystania w biznesie online w kontekście przepisów o ochronie danych osobowych, gdyż wraz z wejściem w życie RODO dostosowanie chatbotów do nowych regulacji stało się niełatwym wyzwaniem.

Czym właściwie są chatboty?

Chatboty¹ są szczególną odmianą bota, czyli programu zastępującego człowieka w wykonywaniu określonych czynności. Wykorzystuje się je do prowadzenia konwersacji naśladującej zachowanie ludzkie, poprzez automatyzację odpowiedzi na powtarzalne pytania². Mimo że historia pierwszych prób stworzenia botów sięga lat 50. XX w.³, to jednak dopiero od 2016 r. obserwujemy prawdziwy rozkwit wykorzystania chatbotów do komunikacji w internecie⁴. Wszystko za sprawą Marka Zuckerberga, który na konferencji F8 ogłosił decyzję o umieszczeniu chatbotów w Messengerze, czyli obecnie najpopularniejszym komunikatorze na świecie⁵.

Jednocześnie już na samym początku należy podkreślić, że sztuczna

inteligencja nie jest udziałem każdego chatbota. Wbrew przekonaniom i oczekiwaniom nie wszystkie chatboty potrafią myśleć oraz rozumieć intencje klienta. Większość z nich opiera się na ustalonych scenariuszach i ich wariantach, uzależnionych od wyboru konkretnych opcji. Tworzone są dla rozwiązania określonego, powtarzalnego problemu klienta i działają na podstawie wprowadzonych algorytmów. Jednak nie są samouczącą się sztuczną inteligencją.

Jaką funkcję pełnią chatboty i jak mogą usprawnić obsługę klienta?

Głównym zadaniem wirtualnych asystentów jest szeroko pojęte budowanie relacji z klientem poprzez automatyzację i poprawę jakości obsługi przy pomocy wybranego komunikatora. W branży e-commerce chatboty mogą być wykorzystane jako boty odpowiadające na pytania lub powiadamiające, chatboty konkursowe lub promocyjne, sprzedażowe czy też chatboty leadowe – generujące oraz pozyskujące potencjalnych klientów⁶.

Chatbot sklepu internetowego podaje odpowiedzi na najczęstsze pytania dotyczące produktów, przeprowadza przez proces zakupowy, informując o promocjach i nowościach w ofercie, nadaniu przesyłki z zamówieniem, wystawieniu faktury, jak również pomaga w procesie reklamacyjnym.

Chociaż niektórzy autorzy wskazują, że chatbot ma większy wpływ na odbiorców niż newsletter, akcentując wyższy procent otwieralności komunikacji bota, to jednak w mojej ocenie

zautomatyzowana komunikacja za pośrednictwem chatbota nie jest w stanie zastąpić kontaktu bardziej osobistego, jakim jest newsletter. Nie umniejsza to jednak korzyści ze stosowania botów w biznesie online. Wśród największych zalet wymienia się automatyzację przekazywania informacji. Dzieje się to poprzez uproszczenie i ułatwienie całego procesu komunikacji, która nie wymaga stałego zaangażowania człowieka. Następnie warto też zauważyć walor, którym jest wsparcie klienta przez 24 godziny na dobę, bez podnoszenia kosztów takiej obsługi. Trzeba też zwrócić uwagę na aktywizację potencjalnych i stałych klientów sklepu, wsparcie przed- i posprzedażowe, remarketing, a także podtrzymanie kontaktu z klientami, ograniczenie liczby opuszczanych koszyków oraz wzrost zaufania konsumentów. Jak podkreśla Patrycja Bilińska, im bardziej spersonalizowane doświadczenie odbiorców z chatbotami, tym większe prawdopodobieństwo, że użytkownicy zaangażują się w to doświadczenie, co przełoży się na wzrost lojalności czytelnika, czy patrząc szerzej, użytkownika danej witryny internetowej⁷. Dlatego wiele firm decyduje się na zastosowanie chatbotów, zaczynając nawet od prostych komunikatorów, jak Messenger, aż po bardziej spersonalizowane, zaprojektowane specjalnie dla danego podmiotu czy branży⁸.

Z chatbotami nierozzerwalnie wiąże się zagadnienie plików cookie, gdyż wraz z zastosowaniem wirtualnych asystentów dochodzi do przetwarzania danych osób, które z nich korzystają. Jeżeli użytkownik nie jest dla chatbota anonimowy, a więc na przykład w sytuacji, gdy program rozpoznaje jego tożsamość z danego portalu społecznościowego, uzyskując jego imię i nazwisko, wizerunek czy inne dane, które umieścił w social mediach, wówczas do przetwarzania dochodzi już w momencie aktywacji okna chatu⁹.

Zasady korzystania z plików cookie i ich związek z chatbotami

Wykorzystywanie chatbotów w ramach witryny internetowej jest ściśle powiązane z plikami cookie. Niektóre ciasteczka są niezbędne do prawidłowego funkcjonowania strony. Są to tzw. podstawowe pliki cookie ułatwiające połączenie do sesji użytkownika, wyświetlające żadaną stronę internetową w odpowiednim formacie lub umożliwiające optymalne działanie strony i jej przeglądanie. Innym rodzajem ciasteczek są cookie ulepszające działanie witryny. Tego rodzaju pliki cookie umożliwiają analizę i pomiar zachowań użytkowników w celu ulepszenia działania stron, ale również pozwalają na rozszerzenie jej o usługi dodatkowe, takie jak rozwiązania wirtualnego asystenta.

Przesłanki legalności stosowania plików cookie w krajowym ustawodawstwie należy szukać w art. 173 ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne¹⁰. Regulacja ta jest konsekwencją postanowień art. 5 ust. 3 dyrektywy o prywatności¹¹ oraz wyjaśnień zamieszczonych w punktach 24 i 25 preambuły tej dyrektywy. Z dyrektywy wynika, że stosowanie programów pozwalających na dostęp do informacji zgromadzonej w urządzeniu lub śledzenie aktywności użytkownika, jest dopuszczalne wyłącznie w celach uprawnionych oraz za wiedzą użytkownika. Natomiast zgodnie z art. 173 Pr. Telekom. przechowywanie informacji lub uzyskiwanie dostępu do informacji już przechowywanej na urządzeniu użytkownika jest dozwolone, po spełnieniu następujących warunków.

Po pierwsze, użytkownik powinien zostać poinformowany w sposób

jednoznaczny, łatwy i zrozumiały o celu przechowywania i uzyskiwania dostępu do tej informacji, możliwości określenia przez niego warunków przechowywania lub uzyskiwania dostępu do tej informacji za pomocą ustawień oprogramowania zainstalowanego w wykorzystywanym przez niego telekomunikacyjnym urządzeniu końcowym lub konfiguracji usługi. Ponadto informacja ta powinna zostać przekazana w sposób bezpośredni oraz przed uzyskaniem dostępu do urządzenia użytkownika.

Kolejnym warunkiem jest uzyskanie zgody użytkownika na dostęp do informacji znajdujących się na jego telefonie, tablecie czy komputerze, na którym przegląda stronę internetową. Stąd wszelkie ciasteczka¹² powinny być zablokowane do momentu, kiedy użytkownik wyrazi zgodę na dany rodzaj plików cookie poprzez kliknięcie w stosowny przycisk¹³. Ostatnią przesłanką

legalności stosowania plików cookie jest to, że przechowywana informacja lub uzyskiwanie do niej dostępu nie powoduje zmian konfiguracyjnych w urządzeniu użytkownika końcowego i oprogramowaniu zainstalowanym na tym urządzeniu.

W kontekście zastosowania chatbota istotne jest podkreślenie, że może być on zastosowany za zgodą użytkownika, w związku z pozyskiwaniem przez niego danych osobowych osób fizycznych odwiedzających witrynę. Dlatego o rodzaju stosowanych plików cookie oraz sposobie ich wykorzystania powinien zostać poinformowany każdy użytkownik zaraz po wejściu na stronę internetową, ale również w dokumencie zwanym polityką prywatności oraz poprzez przekazanie mu klauzuli informującej o przetwarzanych danych osobowych.

Informowanie o przetwarzaniu danych osobowych pozyskanych przez chatbota

W literaturze wiele miejsca poświęca się zagadnieniom sposobu pozyskiwania danych osobowych od użytkowników komunikatorów. Tematyka ta rodzi nie małe problemów zarówno teoretycznych, jak i praktycznych. Z jednej strony mamy bowiem do czynienia z dynamicznym rozwojem świata wirtualnego. Z drugiej natomiast z prawem osoby fizycznej do prywatności, w tym uprawnienie do kontrolowania treści i obiegu informacji, które jej dotyczą. Toteż zmiany wprowadzone rozporządzeniem o ochronie danych¹⁴ do dotychczasowych regulacji w kontekście pozyskiwania i przetwarzania danych osobowych, w tym za pośrednictwem chatbotów, wydają się jak najbardziej uzasadnione.

Jednym z obowiązków, które nakłada rozporządzenie o ochronie danych, jest przekazanie niezbędnych informacji wymienionych w art. 13 i 14 RODO. Realizując powyższy obowiązek, administrator danych powinien umieścić w polityce prywatności informacje o przetwarzanych danych osobowych w związku z komunikacją przy użyciu chatbota. Jeżeli przykładowo administrator pozyskuje

dane osobowe z aplikacji Messenger, wówczas będzie przetwarzał takie dane, jak: imię i nazwisko lub pseudonim, płeć, wersja językowa aplikacji Messenger, strefa czasowa, lokalizacja, wiek oraz inne dane osobowe podane przez osobę fizyczną za pośrednictwem aplikacji chatbot.

Udzielając informacji wymaganych przepisami, zgodnie ze stanowiskiem Grupy Roboczej Art. 29¹⁵ administrator może zastosować warstwowe udzielenie informacji, które służy przejrzystości komunikacji. Polega to na przekazywaniu osobie najpierw najważniejszych informacji, takich jak cele przetwarzania, tożsamość administratora i wskazanie istniejących praw osoby, której dane dotyczą, a także informacji na temat najważniejszych skutków przetwarzania lub na temat przetwarzania. Natomiast pozostałe informacje wymagane w art. 13 i 14 RODO mogą zostać przekazane za pośrednictwem innych, dodatkowych środków, takich jak przesłanie kopii polityki ochrony prywatności w wiadomości e-mail lub przesłanie osobie, której dane dotyczą, linku do warstwowego internetowego oświadczenia o ochronie prywatności¹⁶.

Kolejną kwestią, oprócz obowiązku informacyjnego, jest zagadnienie retencji danych osobowych pozyskanych za pośrednictwem chatbota. Zgodnie z art. 5 ust. 1 lit. e RODO dane osobowe mają być przetwarzane przez okres niezbędny dla celu, dla którego zostały pozyskane. Okres przechowywania (lub kryteria jego ustalania) może być podyktowany takimi czynnikami, jak wymogi ustawowe lub wytyczne branżowe, jednak informacja o nim powinna być sformułowana w taki sposób, aby osoba, której dane dotyczą, miała możliwość oceny – na podstawie własnej sytuacji – ile będzie trwał okres przetwarzania w przypadku określonych danych oraz celów. Jak podkreśla Grupa Robocza Art. 29, ogólne stwierdzenie przez administratora danych, że dane osobowe będą przechowywane tak długo, jak jest to niezbędne do prawnie uzasadnionych celów przetwarzania, jest niewystarczające. W praktyce administratorzy danych osobowych, w kontekście danych pozyskanych poprzez chatbota, posługują się takimi sformułowaniami jak: „Dane będą przetwarzane przez okres 5 lat od dnia wyrażenia powyższej

zgody, nie dłużej jednak niż do dnia jej cofnięcia” (polityka prywatności Semilac); „Dane przechowywane są przez okres, w którym Użytkownik korzysta z Usługi Chatbot” (regulamin chatbota w Stowarzyszeniu mali bracia Ubogich); „Dane osobowe w programach komputerowych typu chatbot będą przetwarzane przez okres dostępności tego programu dla Użytkowników lub do czasu cofnięcia zgody Użytkownika” (polityka prywatności Tymbark, Grupa Maspex Sp. z o.o. Sp.k.)¹⁷.

Z wykorzystaniem chatbotów wiąże się także problematyka automatycznie podejmowanych decyzji mających wpływ na sytuację konkretnej osoby. Jak wspomniano wcześniej, co prawda w przypadku chatbotów nie mamy do czynienia ze sztuczną inteligencją, gdyż nie potrafią one myśleć ani rozumieć intencji klienta. Jednakże mogą podejmować decyzje na podstawie danych przekazanych przez użytkowników i opierając się na wprowadzonych algorytmach. Dlatego niezbędne jest precyzyjne określenie zakresu danych osobowych przetwarzanych przy tego typu czynnościach oraz podstawy legalizującej takie przetwarzanie. Nadto konieczne jest uwzględnienie algorytmów, które zapewnią nie tylko prawidłowe przetwarzanie danych, ale również wykluczą sytuacje, gdy zautomatyzowane decyzje będą miały charakter dyskryminujący lub niekorzystny dla niektórych grup użytkowników. Istotne znaczenie ma prawidłowe implementowanie przepisów w zakresie zautomatyzowanego przetwarzania danych i podejmowania decyzji, dając użytkownikom realne środki umożliwiający zakwestionowanie lub zaskarżenie niekorzystnych dla nich decyzji.

Podsumowanie

Chatboty to rozwiązanie coraz powszechniej wykorzystywane w obsłudze klienta. Zakupy online stają się prostsze, oferty są bardziej spersonalizowane, a klient nie musi już czekać, aż konsultant znajdzie czas, aby udzielić mu odpowiedzi. Wirtualni asystenci robią to dzień i noc, bez odpoczynku i poczucia zmęczenia. Dzięki rozwojowi technologii widzimy dynamiczny rozwój chatbotów, które nie ograniczają

się jedynie do sklepów internetowych, ale stosowane są także w bankowości, czy przez firmy obsługujące płatności. Świadomość tego sprawiła, że celem prawodawstwa Unii Europejskiej stało się zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa w świecie wirtualnym użytkownikom, których dane osobowe są pozyskiwane w czasie prowadzonej komunikacji z chatbotem i przetwarzane.

Małgorzata Moczulska
adwokat i pedagog; właścicielka
Kancelarii Prawnej Blżej Prawa
pomagającej małym biznesom
legalnie działać online.
www.blzejprawa.com

- ¹ Na potrzeby niniejszego artykułu zamiennie będzie używane pojęcie „bot”, „chatbot”, „wirtualny asystent”.
- ² Por. B. Pleban, Analiza i porównanie zastosowań chatbotów w e-biznesie [w] „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy” 2011, nr 23, s. 198.
- ³ Wtedy to Alan Turing zaproponował test inteligencji. Celem testu Turinga było pośrednio udowodnić inteligentne zdolności maszyny dzięki skutecznemu udawaniu człowieka w rozmowie poprzez terminal tekstowy. Rozmowa prowadzona była w czasie rzeczywistym, a sędziowie posiadali zbiór pytań, które zadawali przez

terminal programowi lub człowiekowi, nie wiedząc, kto znajduje się po drugiej stronie. Na podstawie udzielanych odpowiedzi musieli zdecydować, czy rozmawiali ze stworzonym programem, czy z człowiekiem. Do 2019 roku wszelkie zawody skupiały się dokoła testu Turinga. W 2019 roku podczas zawodów o Nagrodę Loebnera sędziowie po raz pierwszy rozmawiali tylko z maszynami. Ich zadaniem było wskazanie systemu konwersacyjnego, z którym rozmawia się najlepiej, za: https://pl.wikipedia.org/wiki/Nagroda_Loebnera [dostęp: 22.04.2021].

- ⁴ Według prognoz do 2025 roku rynek chatbotów osiągnie wartość ponad 1,25 mld dolarów, za: Statista, 2018, <https://kodabots.com/blog/chatbot-statystyki/> [dostęp: 17.05.2021].
- ⁵ Według danych na listopad 2019 r. z Messengera w Polsce korzystało ponad 13,8 mln użytkowników, za: NapoleonCat, 2019, <https://kodabots.com/blog/chatbot-statystyki/> [dostęp: 17.05.2021].
- ⁶ Na podstawie zebranych danych chatbot dokonuje ich analizy, identyfikując konkretną potrzebę klienta i proponuje najbardziej odpowiedni dla niego produkt.
- ⁷ P. Bilińska, Chatboty jako narzędzie dystrybucji treści wykorzystywane przez wydawców medialnych [w] *Studia Medioznawcze* 2020, tom 21, nr 3 (82), s. 702.
- ⁸ Obecnie wystarczy wpisać odpowiednie hasło w wyszukiwarce internetowej i pojawią się oferty firm projektujących chatboty, które jak zapewniają autorzy „słuchają, obserwują i reagują na zachowania użytkowników w dowolnym kanale” (Actionbot).
- ⁹ Por. P. Markiewicz, K. Wątrobiński, Czy chatboty powinny przestrzegać RODO?, *Dziennik Gazeta Prawna* 11.09.2018, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/1252790,czy-chatboty-powinny-przestrzegac-rod-o.html> [dostęp: 17.05.2021].
- ¹⁰ Ustawa z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne, t.j. Dz. U. 2021, poz. 576, dalej: Pr. Telekom.
- ¹¹ Dyrektywa 2002/58/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 2002 r. dotycząca przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze łączności elektronicznej (dalej: dyrektywa o prywatności) w art. 5 ust. 3 stanowi, że „Państwa członkowskie zapewniają, aby przechowywanie

informacji lub uzyskanie dostępu do informacji już przechowywanych w urządzeniu końcowym abonenta lub użytkownika było dozwolone wyłącznie pod warunkiem że dany abonent lub użytkownik wyraził zgodę zgodnie z dyrektywą 95/46/WE po otrzymaniu jasnych i wyczerpujących informacji, między innymi o celach przetwarzania. Nie stanowi to przeszkody dla każdego technicznego przechowywania danych ani dostępu do nich jedynie w celu wykonania transmisji komunikatu za pośrednictwem sieci łączności elektronicznej lub gdy jest to ściśle niezbędne w celu świadczenia usługi przez dostawcę usługi społeczeństwa informacyjnego, wyraźnie zażądanej przez abonenta lub użytkownika”.

- ¹² Potoczna nazwa plików cookie. Pliki te pozwalają stronie internetowej zapamiętać użytkownika oraz jego preferencje i zainteresowania. Ciasteczka używane są do dopasowania reklam odpowiadających odwiedzanym przez użytkownika stronom internetowym. Z drugiej strony ciasteczka są niezbędne, by witryny internetowe mogły działać skutecznie. Dlatego usuwanie ich może spowodować, że strona będzie działała gorzej lub niezbędne będzie ponowne zalogowanie.
- ¹³ Najczęściej na przycisku znajduje się napis „Akceptuję”, „Wyrażam zgodę” lub podobnie brzmiący komunikat.
- ¹⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (dalej: „rozporządzenie o ochronie danych”, „RODO”).
- ¹⁵ Grupa robocza ds. ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych, zwana dalej Grupą Roboczą Art. 29, powołana została na mocy art. 29 Dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r.
- ¹⁶ Wytyczne Grupy Roboczej Art. 29 w sprawie przejrzystości na mocy rozporządzenia 2016/679, motyw 38, s. 21–22.
- ¹⁷ Zacytowane fragmenty pochodzą z polityk prywatności znajdujących się na stronach internetowych wskazanych podmiotów [dostęp: 17.05.2021].

Oferty współpracy

Chorwacja

Chorwacki dystrybutor materiałów budowlanych i dla majsterkowiczów poszukuje nowych produktów. Sieć sprzedaży obejmuje region Bałkanów Zachodnich. Firma posiada doświadczenie nie tylko w zakresie sprzedaży, ale też działań promocyjnych dostosowanych do specyfiki poszczególnych wyrobów. Numer referencyjny BRHR20210420001

Francja

Francuska firma z branży SPA & wellness poszukuje innowacyjnego i ergonomicznego rozwiązania sprzyjającego przyjmowaniu pozycji leżenia na plecach podczas snu. Celem firmy jest eliminacja przyczyn odgnieień i pogłębiania zmarszczek twarzy i szyi, powodowanych przez tradycyjne poduszki. Docelowo produkt będzie dystrybuowany poprzez sieć 400 gabinetów odnowy biologicznej, należących do firmy. Numer referencyjny BRFR20210622002

Kosowo

Wyspecjalizowany dystrybutor z Kosowa nawiąże współpracę z producentami różnego rodzaju farmaceutyków i parafarmaceutyków, sprzętu medycznego, jednorazowych rękawiczek i maseczek, testów na COVID-19 itp. Firma działa jako dostawca do ponad 400 aptek i wszystkich miejscowych szpitali. Numer referencyjny BRXK20210527002

Firma z Kosowa specjalizująca się w hurtowej sprzedaży i dystrybucji produktów spożywczych, takich jak: produkty mięsne (w szczególności drób), nabiał, napoje alkoholowe poszukuje producentów produktów spożywczych.

Klient zainteresowany jest nawiązaniem współpracy w ramach umowy o świadczenie usług dystrybucyjnych. Numer referencyjny BRXK20210122001

Litwa

Litewska firma specjalizująca się w sprzedaży wysokiej jakości żywności dla smakoszy typu gourmet (kawa, herbata, oleje, przekąski, sery, przyprawy, owoce morza, produkty mięsne itp.) jest zainteresowana dywersyfikacją swojego portfolio produktowego i w tym celu poszukuje międzynarodowych dostawców. Potencjalnym partnerom oferowana jest współpraca w ramach umowy o świadczenie usług dystrybucyjnych. Numer referencyjny BRLT20210616001

Rosja

Rosyjska firma specjalizująca się między innymi w sprzedaży produktów higienicznych i domowych środków czystości poszukuje producentów chemii gospodarczej, artykułów higienicznych i sprzętu czyszczącego. Klient zainteresowany jest nawiązaniem współpracy w ramach umowy o świadczenie usług dystrybucyjnych. Numer referencyjny BRRU20210521001

Rumunia

Rumuńska firma specjalizująca się w handlu naturalnymi produktami spożywczymi jest zainteresowana dywersyfikacją swojego portfolio produktowego i w tym celu firma poszukuje międzynarodowych dostawców hurtowych ilości suszonych owoców i nasion z możliwością dostaw luzem, które następnie będzie dystrybuować

w małych opakowaniach. W portfolio firmy znajduje się 400 aktywnych klientów, co zapewnia ogólnokrajowy zasięg na poziomie około 70%. Klientami firmy są przede wszystkim sklepy nastawione na dystrybucję produktów naturalnych, a także apteki i sklepy spożywcze. Firma posiada linię produkcyjną do pakowania bakalii i nasion, co umożliwi dystrybucję szerokiej gamy produktów, w różnych gramaturach opakowań. Firma oferuje współpracę na podstawie umowy z dostawcą. Numer referencyjny BRRO20210603001

Słowenia

Słoweńska firma specjalizująca się w ofercie dla noworodków i mam poszukuje dostawców naturalnych tkanin (bawełnianych, bambusowych, lnianych i konopnych) bez nadruków lub z nadrukami w jasnych kolorach. Numer referencyjny BRSI20210507001

Wielka Brytania

Brytyjska firma kosmetyczna poszukuje partnera do produkcji balsamu, który ma na celu ochronę skóry przed otarciami powodującymi odparzenia i podrażnienia skóry, utrzymując jednocześnie odpowiedni poziom nawilżenia i zabezpieczając przez nadmierną ilością wody z zewnątrz. Produkt wykonany jest z naturalnych składników, nie zawiera produktów naftowych, zwierzęcych ani syntetycznych, jak również parabenów i ftalanów. Składniki obejmują uwodorniony olej roślinny, oktylododekanol, wosk pszczele, słodkie migdały, olej kokosowy, witaminę E i zapach wanilii. Balsam ma postać maści. Firma poszukuje partnera gotowego wyprodukować balsam według jej przepisu i oferuje współpracę na podstawie umowy produkcyjnej. Numer referencyjny BRUK20210311001

Więcej ofert współpracy zagranicznej znajdą Państwo w bazie POD na stronie: www.een.org.pl (zakładka Oferty współpracy).

Skorzystaj z bezpłatnych porad ekspertów

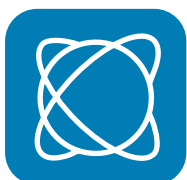
Ośrodek Enterprise Europe Network przy PARP oferuje bezpłatne usługi informacyjne z zakresu prawa oraz polityk i programów UE, internacjonalizacji przedsiębiorstw, innowacji i transferu technologii

Nasi konsultanci

Odpowiedzą na pytania dotyczące kwestii prawnych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej na wspólnym rynku europejskim (Polska i inne kraje Unii Europejskiej), obejmujących w szczególności dziedziny takie jak:

- > sprzedaż towarów i świadczenie usług na wspólnym rynku UE
- > rozpoczynanie działalności gospodarczej
- > zatrudnianie pracowników
- > wprowadzanie produktów do obrotu, bezpieczeństwo produktów, oznakowanie CE
- > podatki i cła
- > ochrona konkurencji i konsumentów
- > własność intelektualna i przemysłowa
- > zamówienia publiczne

Pomogą w nawiązaniu współpracy biznesowej i technologicznej z zagranicznymi partnerami

Udzielą informacji na temat wsparcia finansowego i organizacyjnego dostępnego w ramach programów Unii Europejskiej, np. HORYZONT 2020 i COSME

Zapraszamy do zadawania pytań za pośrednictwem formularza kontaktowego na stronie

<https://www.een.org.pl/een/bezplatne-porady-naszycy-ekspertow>